

Hluk ve vnějším prostředí

Právní rádce občana obtěžovaného hlukem

zpracoval:
Ekologický právní servis
Převrátilská 330
390 01 Tábor

Dvořákova 13
602 00 Brno

Mgr. Pavel Doucha
JUDr. Michal Bernard
Mgr. Martin Fadrný
Mgr. Lukáš Matějka

Tento dokument byl vytvořen za finanční pomoci Evropské unie. Za obsah tohoto dokumentu je výhradně odpovědný EPS a nelze jej v žádném případě považovat za názor Evropské unie.

K právnímu stavu ke dni 31.8. 2007

OBSAH

1. Úvodem, co je to vlastně hluk?
 1. 1. Definice hluku
 1. 2. Účinky hluku
 1. 3. Zdroje hluku
 1. 4. Jak hluk omezovat?
 1. 5. Prameny právní úpravy
2. Ochrana před hlukovými imisemi podle zákona č. 258/2000 Sb.
 2. 1. Zákonná definice hluku, povinnosti provozovatele zdroje hluku
 2. 2. Konstrukce hygienických limitů hluku v nařízení vlády č. 148/2006 Sb.
 2. 2. 1. Vnitřní prostor staveb
 2. 2. 2. Vnější prostor a vnější prostor staveb, letecký provoz
 2. 3. Vibrace
 2. 4. Povolení provozu nadlimitního zdroje hluku a řízení o něm
 2. 5. Některé zvláštní případy
 2. 5. 1. Hudba
 2. 5. 2. Letiště
 2. 5. 3. Komunikace
 2. 6. Orgány ochrany veřejného zdraví a jejich kompetence
 2. 6. 1. Ministerstvo zdravotnictví, Hlavní hygienik ČR
 2. 6. 2. Krajské hygienické stanice
 2. 6. 3. Pravomoci orgánů ochrany veřejného zdraví
 2. 6. 4. Státní zdravotní ústav, zdravotní ústavy
 2. 6. 5. Autorizace k měření
3. Praktický manuál obtěžovaného souseda
 3. 1. Právní status zdroje hluku
 3. 2. Informace o činnosti KHS, (ne)splnění limitů
 3. 3. Měření
 3. 4. Stížnost, podnět k provedení dozoru, přezkum mimo odvolací řízení, žaloba ve správním soudnictví a občanskoprávní spor
 3. 5. Přístup k informacím
4. Soukromoprávní prostředky ochrany před hlukem (žaloby)
 - 4.1. Úvod
 - 4.2. Jednotlivé typy žalob
 - 4.2.1. Sousedská žaloba
 - 4.2.2. Žaloba na ochranu osobnosti
 - 4.2.3. Žaloba na náhradu škody
 - 4.2.4. Prevenční žaloby
 - 4.2.5. Podrobnosti soudního řízení
5. Strategické hlukové mapy a akční plány
 - 5.1. Strategické hlukové mapování
 - 5.2. Akční plány
6. Použitá a doporučená literatura
7. Přílohy

Motto: *Přestože nikdo nepochybuje o tom, že hluk je zlo a že člověku škodí, je většina lidí zároveň přesvědčena, že ten konkrétní hluk, na jehož vzniku se podílí a o jehož šíření rozhoduje nebo jehož působení se sám vystavuje, není ještě tak závažný, aby bylo třeba se opravdu účinně přičinit o jeho omezení...*

Prof. MUDr. Jiří Havránek, CSc. (1979)

1. Úvodem, co je to vlastně hluk?

Ač mnohý čtenář asi namítne: to nám nemusí nikdo povídat, víme své!, zkusme hluk definovat: Hluk je zvukem (akustickým signálem), který je nežádoucí. Další zpřesnění bude záležet jednak na tom jaký obor a pro jaký účel jej definuje, dále potom, zda máme na mysli jeho emise, imise, či vliv těchto imisí a na co nebo koho.

1. 1. Definice hluku

Poměrně velice přesně lze zvuk **fyzikálně** popsat a jeho vlastnosti, ať už u zdrojů (emise) nebo pokud se šíří prostředím (imise), měřit. **Lékařsky** lze považovat hluk za zvuk, který má účinky přímo na správnou činnost sluchového orgánu (specifické účinky), nebo prostřednictvím něho v různé intenzitě jinak působí škodlivě na člověka (nespecifické účinky). I tyto vlivy zvuku příliš silného, příliš častého, nebo působícího v nevhodné situaci, době či na slabého jedince (tedy bez ohledu na jeho fyzikální vlastnosti) lze dnes již poměrně přesně pozorovat a objektivně popsat.

V praktickém boji proti hluku je dnes klíčovou otázkou, nakolik je v současné době **technicky a ekonomicky** realizovatelné jeho omezení. Z technického hlediska je u hluku výhodné např. to, že se chová relativně přesně podle fyzikálních zákonů, což umožňuje aplikaci výpočtových metod s mnohem větší přesností než např. u prognóz znečištění ovzduší. Hluková energie podléhá entropii a nezanechává žádná rezidua, nekumuluje se v prostředí, jako např. některé chemické škodliviny. Pokud jde o ekonomická hlediska, je samozřejmě snižování hluku spojeno s finančními náklady. Avšak opatření proti hluku mají v případě emisí mnohdy technicky příznivé účinky (např. v oblasti životnosti zařízení). V případě imisí mají zřejmě i ekonomický přínos, což lze již dnes objektivně kvantifikovat - i když je to složitý problém, spočítat ztráty či přínosy způsobené nepřikročením k protihlukovým opatřením ekonomové dovedou (např. se ekonomicky ocení zvýšená unavenost a nemocnost - ztráty produktivní, ztráty na účet zdravotních a sociálních výdajů).

Právní definice hluku by měla vzít v úvahu jak výše uvedená vymezení, tak ovšem i zahrnout jeho další společenská negativa. Samotné vymezení není vůbec jednoduché. Z hlediska platného práva tak činí jednotlivé právní předpisy pro oblasti jimi upravované. Proto jej vymezíme, aniž bychom se nyní blíže zabývali zákonnými definicemi, jako **zvuk, který člověka poškozuje (na zdraví, majetku, na životním prostředí), ruší anebo obtěžuje.**

1. 2. Účinky hluku

Narozdíl od jiných škodlivin se působení hluku neprojevuje většinou bezprostředně ani bolestí, ani zřetelnou poruchou sluchu (počáteční sluchová ztráta postihuje vnímání vyšších tónů, které k běžnému slyšení nutně nepotřebujeme). Navíc znalosti o dlouhodobém působení hluku jsou velmi omezené. **Za dostatečně prokázané nepříznivé zdravotní účinky** hluku je považováno samozřejmě poškození sluchového aparátu především na pracovištích, ale i vliv na kardiovaskulární a imunitní systém a zdraví v důsledku nedostatku nerušeného spánku. Nespecifické (mimosluchové) účinky se ovšem projevují v celém rozsahu výskytu hodnot hluku, ovlivňují celou řadu funkcí a reakcí člověka a mohou se projevovat až v poruchách emocionální rovnováhy, sociálních interakcí, jakož i ve formě nemocí, u nichž působení hluku může nepříznivě působit na její průběh.

Nejobecnější reakcí lidí na hlukovou zátěž je pocit **obtěžování hlukem**, tedy psychologické působení hluku narozdíl od fyziologického, ačkoli stav tělesné pohody lze jen těžko oddělovat od toho duševního. Především u tohoto působení se zdá být pojem hluku zcela relativní, závislý na vztahu konkrétního člověka ke konkrétnímu zvuku a konkrétní situaci. Při obtěžování hlukem se uplatňuje jak emoční složka vnímání, tak i složka poznávací (tj. rušení hlukem při různých činnostech) a kromě fyzikálních vlastností hluku záleží i na řadě dalších neakustických faktorů sociální, psychologické nebo ekonomické povahy. U každého člověka také existuje určitý stupeň senzitivity, respektive tolerance k rušivému účinku hluku, a to jako významně osobnostně fixovaná vlastnost jedince. Sice se v normální populaci vyskytuje 10 -20 % vysoce senzitivních osob, stejně jako je i výskyt osob velmi tolerantních, avšak u zbylých 60 - 80 % populace víceméně platí závislost míry obtěžování na velikosti hlukové zátěže. **Rušivost** je tedy do určité míry objektivně prokazatelný a uznávaný vliv hluku. To platí především pro klidný spánek, pro nějž byly vypořádovány obecné nejvyšší možné úrovně hluku a také to, že lidé si ve hlučných lokalitách nezvykají ani po několika letech působení hluku.

Jsme-li u charakteristiky hluku, řekněme si pro lepší pozdější orientaci přece jen i trochu fyzikálních údajů. Zvukové vlny, jež je člověk schopen slyšet jako zvuk se pohybují ve frekvenci v rozsahu přibližně 16 – 16 000 Hz. Další veličinou, která blíže určuje zvuk, je jeho intenzita, neboli energie zvukové vlny. Intenzitu zvuku můžeme také vyjádřit velikostí kolísání tlaku vzduchu způsobeného šířením zvukové vlny. Proto se při měřeních zvuku zjišťuje hladina akustického tlaku v decibelech (dB). Člověk se běžně pohybuje v prostředí, kde hladiny hluku kolísají mezi 25 a 105 dB. Hodnoty okolo uvedené dolní hranice se vyskytují např. v zasněženém lese při bezvětří nebo v tiché místnosti v noci. Spánek by neměl být rušen hluky nad 45 dB, hluk do 50 dB ruší dobrou duševní pohodu, duševní práci vyžadující soustředěnost a přesnost. Ale už hlasitý hovor vytváří hladinu 60 dB, symfonický orchestr okolo 90 dB, rockový koncert přes 100 dB, stejně jako zdroje hluků v průmyslových provozech (takový hluk, ovšem dlouhodobým působením, již způsobuje poškození sluchu). I ve vzdálenosti několika kilometrů od letiště způsobují proudová letadla hluk přes 80 dB, ve vzdálenosti stovek metrů to jsou hladiny přes 100 dB, o raketách a kosmodromech ani nemluvě...(hluky nad 125 až 135 dB, které jsou provázeny bolestivým pocitem jsou naštěstí vcelku vzácné).

1. 3. Zdroje hluku

Obecně lze říci, že se daří omezovat hluk úpravami strojů a dalších hlučných zařízení přímo při jejich výrobě – tedy přímo u zdroje. Neplatí pak v tomto případě před třiceti lety běžná úvaha, že technický pokrok dosáhl dimenzí, které nenechávají prostor a čas k likvidaci vyvolaných negativních důsledků. Již se snad nepodceňuje **hluk v pracovním prostředí, který dle odhadů tvoří 40 % hluku „vypouštěného“ lidmi do životního prostředí. Okolo 50 % celkové hlukové zátěže způsobuje doprava (někdy se uvádí až 70 %)**. Každopádně bylo odhadnuto, že podle platných limitů hluku bylo např. v Praze roku 2002 zasaženo hlukem z automobilové a tramvajové dopravy 7,6 % obyvatel. Uděláme-li přibližné korekce ve výše uvedeném smyslu – odečteme silné, ale i slabé jedince – dostaneme nejméně 50 tisíc obtěžovaných občanů. Zkusme si za procentuelní hodnotu obtěžovaných v hlavním městě - kráceno výší urbanizace, podílem podobně zahlcených měst a měst s tramvajemi - dosadit počet občanů republiky (dle méně střízlivých odhadů je zasaženo hlukem v České republice asi 2,5 milionů obyvatel). **Evropská unie za rok 2000 udává 25 % hlukem obtěžované populace, 5 – 15 % rušené ve svém spánku hlukem**. Hluk tedy není jen „pražská“ záležitost, ale evropská procenta jsou vyšší asi proto, že laťka pro nežádoucí překročení byla nasazena mnohem níže (bez ohledu na tzv. staré zátěže) nebo proto, že za obtěžování se považuje třeba i zavření okna pro nerušený poslech televize. **Odhadovaný počet obyvatel unie zasažených v roce 2000 hlukem o ekvivalentní hladině akustického tlaku vyšší než 65 dB byl 100 miliónů obyvatel.**

1. 4. Jak hluk omezovat?

Opatření proti hluku mohou být **technická, organizační, zdravotnická či jiná náhradní** (např. ochranné pomůcky). **Legislativní opatření** jsou jednak rámcem pro opatření předchozí, jednak jsou samostatně stojícím opatřením. Řízení hluku v životním prostředí můžeme rozdělit podle typu prostředků pro řízení hluku v prostředí, a sice:

a) **řízení v oblasti zdrojů hluku** (regulace v emisní oblasti); tato část problematiky řízení hluku zahrnuje pak limitní či alespoň informativní požadavky na emise hluku dopravních prostředků, strojů, výrobků a zařízení.

b) **řízení v oblasti příjmu hluku** (regulace v imisní oblasti); my se dále budeme zabývat řízením v této oblasti, a především hlukem v mimopracovním prostředí s dopadem na člověka (ať už pohybujícím se uvnitř budov nebo ve venkovním prostředí).

Současná právní úprava řeší povinnost osob nepřekračovat stanovené hygienické limity a míru obtěžování. Dále stanovuje postup při porušení uvedených povinností (nová povinnost provést opatření pro snížení hluku na rozumně dosažitelnou míru a povinnost zdržení se obtěžování). Preventivní opatření, stanovená zákonem, zahrnují zpracovávání tzv. strategických hlukových map a akčních plánů snižování hluku. Ty by měly být zpracovány do 18. 7. 2008 (avšak omezují se na velká města, hlavní komunikace, hl. železniční tratě a ruzyňské letiště).

1. 5. Prameny právní úpravy

Uvedeme zde výčet právních předpisů na které se budeme v dalším textu odvolávat. Vzhledem k povaze textu se vždy nedržíme celých názvů zákonů; tam kde se hovoří pouze o zákonu myslí se zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví.

- zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 222/2006 Sb., o integrované prevenci a omezování znečištění, o integrovaném registru znečišťování a o změně některých zákonů (zákon o integrované prevenci)
- nařízení vlády č. 148/2006 Sb., o ochraně zdraví před nepříznivými účinky hluku a vibrací
- vyhláška č. 523/2006 Sb., kterou se stanoví mezní hodnoty hlukových ukazatelů, jejich výpočet, základní požadavky na obsah strategických hlukových map a akčních plánů a podmínky účasti veřejnosti na jejich přípravě (vyhláška o hlukovém mapování)
- vyhláška č. 561/2006 Sb., o stanovení seznamu aglomerací pro účely hodnocení a snižování hluku
- zákon č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- nařízení vlády č. 9/2002 Sb., kterým se stanoví technické požadavky na výrobky z hlediska emisí hluku, ve znění pozdějších předpisů
- metodický návod ministerstva zdravotnictví, hlavního hygienika ČR HEM-300-11.12.01-34065 pro měření a hodnocení hluku v mimopracovním prostředí ze dne 11. 12. 2001
- Listina základních práv a svobod (zákon č. 23/1991 Sb.)
- zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 500/2004 Sb., o správním řízení (správní řád)
- zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů
- zákon 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o posuzování vlivů na životní prostředí), ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci a omezování znečištění, o integrovaném registru znečišťování a o změně některých zákonů (zákon o integrované prevenci)
- zákon č. 183/2006 Sb., stavební zákon
- zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 266/1994 Sb., o drahách, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 49/1997 Sb., o civilním letectví a o změně a doplnění zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Directive 2002/49/EC of the European Parliament and of the Council relating to the assessment and management of environmental noise

2. Ochrana před hlukovými imisemi podle zákona č. 258/2000 Sb.

V této kapitole se budeme soustředit na právní povinnosti provozovatele zdroje hluku nebo vibrací, vysvětlíme konstrukci hygienických limitů hluku včetně tří typických příkladů hlukové zátěže a seznámíme se s právním postavením orgánu státní správy odpovědného za oblast ochrany před hlukem.

2. 1. Zákonná definice hluku, povinnosti provozovatele zdroje hluku

Zákon 258/2000 Sb. v § 30 vymezuje osobu, která je odpovědná za provoz zdroje hluku nebo vibrací, definuje co se rozumí tímto zdrojem a zakládá povinnost provozovatele zdroje hluku a vibrací dodržovat stanovené hygienické limity. **Odpovědný** za provoz zdroje hluku a vibrací je obecně **subjekt**, který používá, popřípadě provozuje stroje a zařízení, které jsou zdrojem hluku nebo vibrací, případně provozovatel dalších objektů jejichž provozem vzniká hluk, konkrétně pak zákon vyjmenovává i

- provozovatele letiště (zákon č. 49/1997 Sb., o civilním letectví),
- vlastníka nebo správce pozemní komunikace (zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích),

- vlastníka dráhy (zákon č. 266/1994 Sb., o drahách).

Zdroj hluku nebo vibrací (v § 30 odst. 1 zavedená legislativní zkratka) pak zjevně znamená obecně objekt, jehož provozem vzniká hluk, konkrétně zejména stroj či zařízení nebo letiště, pozemní komunikace a dráha.

Provozovatel zdroje hluku a vibrací má **povinnost** technickými, organizačními a dalšími opatřeními v rozsahu stanoveném zákonem 258/2000 a prováděcím právním předpisem **zajistit, aby hluk nepřekračoval hygienické limity upravené prováděcím právním předpisem** pro

- chráněný venkovní prostor,
- chráněné vnitřní prostory staveb a
- chráněné venkovní prostory staveb,

a aby **bylo zabráněno nadlimitnímu přenosu vibrací na fyzické osoby**.

Hluk je v § 30 odst. 2 zákona pro účely zákona definován jako zvuk, který může být škodlivý pro zdraví a jehož hygienický limit stanoví prováděcí právní předpis. **Vibracemi** zákon rozumí vibrace přenášené pevnými tělesy na lidské tělo, které mohou být škodlivé pro zdraví a jejichž hygienický limit stanoví prováděcí právní předpis.

Prostory, pro které mají být ve shodě s odst. 1 § 30 stanoveny hygienické limity, tedy chráněný venkovní prostor, chráněné vnitřní prostory staveb a chráněné venkovní prostory staveb, definuje odstavec třetí. **Chráněným venkovním prostorem** se rozumí nezastavěné pozemky, které jsou užívány k rekreaci, sportu, léčení a výuce. Výjimkou jsou prostory určené pro zemědělské účely, lesy a venkovní pracoviště. Rekreací podle § 30 odst. 1 věty první se rozumí i užívání pozemku na základě vlastnického, nájemního nebo podnájemního práva souvisejícího s vlastnictvím bytového nebo rodinného domu a nebo nájmem nebo podnájmem bytu v nich. **Chráněný venkovní prostor staveb** je prostor do 2 m okolo bytových domů, rodinných domů, staveb pro školní a předškolní výchovu a pro zdravotní a sociální účely, a staveb funkčně obdobných. **Chráněným vnitřním prostorem staveb** zákon rozumí obytné a pobytové místnosti s výjimkou místností ve stavbách pro individuální rekreaci a ve stavbách pro výrobu a skladování.

2. 2. Konstrukce hygienických limitů hluku v nařízení vlády č. 148/2006 Sb.

Hygienickým limitům hluku dává co do jejich konstrukce, výpočtů a také měření konkrétní náplň **nařízení vlády č. 148/2006 Sb., o ochraně zdraví před nepříznivými účinky hluku a vibrací**. Nařízení vlády stanoví nejvyšší přípustné hodnoty hluku a vibrací pro pracoviště a především pro chráněný venkovní prostor, chráněné vnitřní prostory staveb a chráněné venkovní prostory staveb, vedle toho se zabývá i způsoby měření a hodnocení těchto ukazatelů. **Hygienický limit** je v tomto předpisu chápán jako nejvyšší přípustná hodnota hluku nebo vibrací stanovená pro místa pobytu osob z hlediska ochrany jejich zdraví před nepříznivými účinky hluku nebo vibrací.

2. 2. 1. Vnitřní prostor staveb

Konstrukci nejvyšší přípustné hodnoty hluku v **chráněných vnitřních prostorách staveb** zavádí **§ 10** nařízení vlády. Hodnoty hluku se pro vnitřní prostory staveb vyjadřují jako

- ekvivalentní hladina akustického tlaku $A_{L_{Aeq,T}}$ a
- maximální hladina akustického tlaku A_{LpAmax} .
- V **denní době** se hodnoty hluku stanoví pro osm souvislých a na sebe navazujících nejhlučnějších hodin,
- v **noční době** jen pro nejhlučnější hodinu.
- Výjimku tvoří **hluk z dopravy** na veřejných komunikacích a železnicích a **hluk z leteckého provozu**, zde se hodnoty hluku stanoví pro **celou denní a noční dobu** (viz. § 34 odst. 2 zákona č. 258/2000 Sb.).

Nejvyšší přípustná ekvivalentní hladina akustického tlaku A se stanoví **pro hluk pronikající vzduchem zvenčí** součtem

- **základní hladiny** akustického tlaku $L_{Aeq,T} = 40 \text{ dB}$ a
- **korekcí** přihlížejících k využití prostorů a denní době podle **přílohy č. 2** k nařízení vlády.

Dále platí, že obsahuje-li hluk výrazné tónové složky nebo má-li výrazný informační charakter, jako

například elektroakusticky zesilovaná řeč, přičítá se **další korekce** - 5 dB.

Podobně pro hluky šířící se **ze zdrojů uvnitř budovy se nejvyšší** přípustná **maximální hladina akustického tlaku A** stanoví součtem

- **základní maximální hladiny** hluku $L_{pAmax} = 40 \text{ dB}$ a
 - **korekcí** přihlížejících k využití prostoru a denní době podle **přílohy č. 2** k nařízení vlády.
- Obsahuje-li hluk výrazné tónové složky nebo má výrazně informativní charakter, jako například elektroakusticky zesilovaná řeč, přičítá se opět **další korekce** - 5 dB. Za hluk ze zdrojů uvnitř budovy se pokládá i hluk ze zdrojů, umístěných mimo posuzovaný objekt, který proniká do těchto objektů jiným způsobem než vzduchem, to znamená konstrukcemi nebo podložími.

Korekce pro stanovení nejvyšších přípustných hodnot hluku v chráněných vnitřních prostorech staveb je stanovena v **příloze č. 2** nařízení vlády. Jde o tabulku, která k druhu chráněné místnosti přiřazuje (případně v závislosti na denní a noční době) korekci, tedy číslo, které je nutné přičíst k základní maximální hladině. Způsob užívání stavby je dán kolaudačním rozhodnutím. Nejpraktičtější příkladem je zřejmě řádek č. 4 tabulky, obytné místnosti: v době od 6 00 do 22 00 je korekce 0 nebo, v případě že jde o místo v okolí hlavních komunikací, kde je hluk z těchto komunikací převažující, a v ochranném pásmu drah, připočte se korekce + 5. Výsledkem je pak limit 45 dB. V době od 22.00 do 6.00 h se odečítá korekce - 10, v případě že jde ale o místo v sousedství hlavní komunikace jak bylo uvedeno výše, přičte se opět korekce + 5 dB.

2. 2. 2. Vnější prostor a vnější prostor staveb, letecký provoz

Nejvyšší přípustné hodnoty hluku v **chráněném venkovním prostoru a v chráněných venkovních prostorech staveb** stanoví **§ 11** nařízení vlády.

Hodnoty hluku se vyjadřují **ekvivalentní hladinou akustického tlaku A $L_{Aeq,T}$** , přičemž se

- v **denní době** stanoví pro **osm souvislých a na sebe navazujících nejhlučnějších hodin**,
- v **noční době** pro **nejhlučnější hodinu**,
- pro **hluk z dopravy na veřejných komunikacích** a pro **hluk z leteckého provozu** se stanoví **pro celou denní a noční dobu**.

Nejvyšší přípustná **ekvivalentní hladina akustického tlaku A** (s **výjimkou** hluku z leteckého provozu a vysokoenergetického impulsního hluku) se stanoví součtem

- **základní hladiny** hluku $L_{Aeq,T} = 50 \text{ dB}$ a
- příslušné **korekce** pro denní nebo noční dobu a místo podle **příloh č. 3** k nařízení vlády.

Pro vysoce impulsní hluk se připočte další korekce -12 dB. Obsahuje-li hluk výrazné tónové složky nebo má-li výrazný informační charakter, jako např. elektroakusticky zesilovaná řeč, přičítá se další korekce -5 dB.

Příloha č. 3 nařízení vlády má obdobnou konstrukci jako tabulka výše uvedená. Rozlišují se v ní nemocnice a lázně (přesněji chráněné venkovní prostory staveb nemocnic a lázní a chráněný venkovní prostor nemocnic a lázní) a ostatní stavby (chráněný venkovní prostor ostatních staveb a spolu s ním ostatní chráněný venkovní prostor). Svisle jsou uvedeny čtyři typy korekcí, přitom platí, že korekce uvedené v tabulce se nesčítají. Pro noční dobu se použije další korekce - 10 dB s výjimkou hluku z železniční dráhy, kde se použije korekce - 5 dB.

Vyberme si opět případ kdy budeme sledovat měření chráněných venkovních prostorů ostatních staveb (tj. jiných než nemocnic a lázní, tedy třeba rodinného domu...) a postupujme ve sloupcích podle jednotlivých typů korekcí:

- korekce v prvním sloupci, se použije v případě, že objektem produkujícím hluk v sousedství našeho fiktivního rodinného domku je provozovna (např. továrna, výrobní dílna, prádelna, stravovací a kulturní zařízení) nebo jiný podobný stacionární zdroj (např. vzduchotechnické systémy, kompresory, chladicí agregáty), či v případě, kdy je zdrojem hluku veřejná produkce hudby. Použije se i pro hluk působený vozidly, která se pohybují na neveřejných komunikacích (pozemní doprava a přeprava v areálech závodů, stavenišť apod.). Dále pro hluk z železničních stanic, kde probíhají vlakové práce.

- korekci v druhém sloupci, použijeme pro hluk z pozemní dopravy na veřejných komunikacích.

- korekci podle třetího sloupce použijeme v případě, že se jedná o místo v okolí hlavních pozemních komunikací, kde hluk z dopravy na těchto komunikacích je převažující, a také v ochranném pásmu drah. Nařízení bohužel není přesnější v otázce co je a co už není „okolí“, ani nevysvětluje, co jsou hlavní komunikace..

- čtvrtý sloupec obsahuje korekci až + 20, jedná se o případy, kdy do hry vstupuje poněkud nejasný pojem „stará hluková zátěž“. Starou hlukovou zátěží se dle vysvětlivky č. 4 přílohy č. 3 nařízení vlády rozumí stav hlučnosti, způsobený dopravou na pozemních komunikacích a drahách, který v chráněných venkovních prostorech staveb a v chráněném venkovním prostoru vznikl do 31. prosince 2001. Z této poněkud obskurní definice přímo nevyplývá, zda lze tuto korekci použít u každé silnice, která byla provozována před uvedeným termínem, nebo jen u komunikací, které byly již před tímto datem zdrojem nadlimitního hluku. V každém případě platí, že o přiznání korekce rozhoduje v konkrétní situaci příslušná Krajská hygienická stanice.

Nařízení vlády dále uvádí, že tato korekce zůstává zachována i po položení nového povrchu vozovky, výměně kolejového svršku, popřípadě rozšíření vozovek při zachování směrového nebo výškového vedení pozemní komunikace nebo dráhy, při které nesmí dojít ke zhoršení stávající hlučnosti v chráněném venkovním prostoru staveb a v chráněném venkovním prostoru a pro krátkodobé objízdné trasy. Uvádí se, že tento dodatek obsahuje nařízení vlády proto, že by jinak byli správci a vlastníci pozemních komunikací demotivováni k provádění jejich oprav, pokud by při každé obměně svršku platilo, že musí snížit hluk na komunikaci na základní limit (bez korekce pro starou hlukovou zátěž).

V každém případě platí, že dojde-li na komunikaci, které byla dosud přiznána korekce pro starou hlukovou zátěž, ke stavebním či dopravně – organizačním změnám většího rozsahu, než je uvedeno v předchozím odstavci, nelze již použití této korekce dále přiznat.

Hygienický limit pro hluk z leteckého provozu je pro chráněný venkovní prostor stanoven na **60 dB** pro denní dobu (16 h) a **50 dB** pro noční dobu (8h), bez možnosti použití korekcí.

2. 3. Vibrace

K **vibracím** se vztahuje § 33 zákona. Podle něj nesmějí být v chráněných vnitřních prostorech instalovány stroje a zařízení o základním kmitočtu od 4 do 8 Hz. Pokud jde o umístění zdroje vibrací mimo chráněné vnitřní prostory, může podle tohoto paragrafu provozovatel instalovat takový stroj nebo zařízení v okolí bytových domů, rodinných domů, staveb pro školní a předškolní výchovu a pro zdravotní a sociální účely, jakož i funkčně obdobných staveb. Zákon ovšem jako podmínku stanoví, že provozovatel zdroje na základě studie o přenosu vibrací příslušnému orgánu ochrany veřejného zdraví prokáže, že nedojde k nadlimitnímu přenosu vibrací na fyzické osoby v těchto stavbách. K prokázání nezávadnosti zdroje vibrací dojde v průběhu např. stavebního řízení nebo jiného řízení upraveného zvláštními předpisy, ve kterém orgán ochrany veřejného zdraví funguje jako dotčený správní orgán na základě § 77 zákona. Nařízení vlády obsahuje další ustanovení týkající se vibrací v souvislosti s prací a pracovním prostředím a také v souvislosti s chráněnými vnitřními prostory staveb. Vzhledem k zaměření našeho materiálu se zde podrobnostmi nemůžeme zabývat.

2. 4. Povolení provozu nadlimitního zdroje hluku a řízení o něm

Uvedli jsme, že základní povinností provozovatele zdroje hluku je povinnost zajistit, aby hluk nepřekračoval hygienické limity upravené prováděcím právním předpisem. Zákon ovšem obsahuje, můžeme to tak nazvat zůstaneme-li v pozici majitele fiktivní nemovitosti, která sousedí s hlučnou komunikací, zadní vrátka. V § 31 zákon zavádí podmínky pro provoz i takového zdroje hluku, který hygienické limity hluku překračuje.

Podle § 31 odst. 1 v situaci, kdy **nelze z vážných důvodů dodržet hygienické limity** při používání nebo provozování zdroje hluku nebo vibrací, je možné **nadlimitní zdroj hluku provozovat** na základě **povolení** (vzhledem k tomu, že zde hovoříme o imisích hluku není spojení „nadlimitní zdroj hluku“ nejpřesnější. Jak už víme z výše uvedeného, nejde nám zde primárně o emise hluku např. určitého

stroje nebo zařízení jako takového, ale spíše o posouzení vztahu mezi zdrojem hluku a chráněným objektem – stavbou, vnitřních a vnějších prostor stavby atd. Rozumějme tedy spojení nadlimitní zdroj hluku v dalším textu tak, že jde o situaci, kdy zdroj hluku v konkrétních podmínkách obtěžuje určité chráněné objekty ve svém okolí nad stanovený limit.). O **povolení nadlimitního zdroje hluku** žádá jeho provozovatel, povolení vydává příslušný orgán ochrany veřejného zdraví, kterým je v prvním stupni krajská hygienická stanice (§ 82 odst. 2 písm. a) zákona). Orgán ochrany veřejného zdraví povolení vydá, jestliže navrhovatel (tedy provozovatel zdroje nadlimitního hluku) prokáže, že hluk nebo vibrace budou omezeny na rozumně dosažitelnou míru. Rozumně dosažitelnou mírou se rozumí **poměr** mezi **náklady** na protihluková nebo antivibrační opatření a jejich **přínosem** ke snížení hlukové nebo vibrační zátěže fyzických osob, poměr nákladů a efektivitu možných opatření se stanoví **i s ohledem na počet fyzických osob exponovaných nadlimitnímu hluku nebo vibracím**.

Rozebereme si ještě jednou v bodech jaký je skutkový stav, který § 31 odst. 1 předpokládá, jaké okolnosti je třeba v řízení dokládat, a co musí být obsahem rozhodnutí. Především, povolení je možné vydat jen v případě, že hygienické limity nelze dodržet **z vážných důvodů**. Zjevně je na provozovateli nadlimitního zdroje hluku aby prokázal, že zde existují vážné, tedy mimořádné a zvláštního zřetele hodné důvody, proč by mu měla být udělena výjimka, která ve svém důsledku znamená zásah do ochrany veřejného zdraví. Provozovatel dále v řízení prokazuje že, slovy zákona, hluk nebo vibrace „**budou omezeny**“ na rozumně dosažitelnou míru. Především podmínkou vydání povolení není, jako za dříve platné úpravy, prokázání skutečnosti, že hluk a vibrace **byly** omezeny na rozumně dosažitelnou míru, ale pouze průkaz toho, že omezeny **budou**. Není také tak úplně zjevné čím má provozovatel prokazovat a) technický způsob jakým hodlá omezit hluk a také b) skutečnost, že k úpravám, které navrhl ve spisové dokumentaci, také po udělení povolení skutečně provede.

Domníváme se, že uvedený odstavec je třeba interpretovat s ohledem na účel oddílu 6 zákona, tedy s ohledem na zajištění ochrany před hlukem a vibracemi, a s ohledem na úkoly orgánu ochrany veřejného zdraví v tvorbě a ochraně zdravých životních podmínek a veřejného zdraví (§ 2 zákona). Znamená to, že orgán ochrany veřejného zdraví bude vycházet z takové technické dokumentace, která **doloží technické provedení opatření, jeho účinnost**, ale také skutečnost, že jde o **nejvhodnější technologii** vzhledem k účelu ochrany a také vzhledem k dalším podmínkám požadovaným v § 31. Výslovně se v průběhu řízení a také v odůvodnění rozhodnutí vyrovná s tím, nakolik je navržené opatření vhodné, efektivní a dostačující s ohledem na sledovaný cíl a technické a jiné (tedy zejména finanční) podmínky případu. Orgán ochrany veřejného zdraví by také měl stanovit **časový harmonogram** provedení úprav, minimálně datum do kdy musí být provedeny, a stanovit i **způsob**, jakým investor **prokáže funkčnost** provedených opatření.

Poslední velmi důležitou součástí rozhodnutí o povolení provozu nadlimitního zdroje hluku musí být určení doby jeho platnosti – povolení musí být **časově omezené**. V ideálním případě by orgán ochrany veřejného zdraví měl v souvislosti s určením doby platnosti povolení zvážit i způsob **kontroly** poměrů v dotčené oblasti. Pokud o dalších kontrolách nebude zmínka v povolení provozu nadlimitního zdroje hluku, je možné požadovat, aby je hygienik zahrnul do svého plánu kontrol (rozhodnutí ovšem závisí na orgánu ochrany veřejného zdraví, na provedení měření v určité lokalitě není právní nárok – o tom viz. i kapitola 3.).

Podstatná a zajímavá je zákonná definice toho, co se rozumí pod pojmem **rozumně dosažitelná míra omezení hluku** a vibrací. Je jí **poměr** mezi **náklady** na protihluková nebo antivibrační opatření a jejich **přínosem** ke snížení hlukové nebo vibrační zátěže fyzických osob. Tento poměr se stanovuje **i s ohledem na počet fyzických osob** exponovaných nadlimitnímu hluku nebo vibracím. Novelou provedené doplnění kritéria pro posouzení rozumně dosažitelné míry omezení hluku a vibrací o “počet fyzických osob exponovaných nadlimitnímu hluku nebo vibracím” je podle našeho názoru ve svých důsledcích nepřijatelně diskriminační. Je třeba znovu si připomenout, že limitní hodnoty hluku byly stanoveny na základě odborných podkladů s ohledem na zdravotní důsledky hlukové zátěže. V tomto kontextu je implicitní důsledek úvah o “počtu exponovaných osob” nejen nemorální, ale navíc není slučitelný s ústavní zásadou rovnosti (článek 1 Listiny základních práv a svobod). Je možné dále citovat článek 31 Listiny, který zákon č. 258/2000 Sb. provádí, podle tohoto článku má **každý** právo na ochranu zdraví.

Zákon nepamatuje výslovně na situaci, kdy by po vydání povolení podle § 31 odst. 1 zákona provozovatel zdroje hluku “opomněl” navržená opatření realizovat. To je jeden z důvodů, proč by povolení podle § 31 vždy mělo obsahovat lhůtu, ve které mají být protihluková opatření provedena.

Pokud by podobná situace nastala, zřejmě by bylo na místě, aby orgán ochrany veřejného zdraví uplatnil své pravomoci podle § 84 odst. 1 zákona. Konkrétně je možné, aby krajský hygienik využil § 84 odst. 1 písm. b) zákona a zakázal činnost kterou byly porušeny povinnosti v ochraně veřejného zdraví do doby odstranění závad, a nebo aby s odkazem na § 84 odst. 1 písm. l) zakázal provoz zdroje hluku v situaci, kdy je to nezbytné k ochraně veřejného zdraví (viz i kapitola 2. 6. 3.). Nicméně známe z praxe i případy, kdy bylo vydáno nové povolení, obsahující stejné závazky. Zákon tento postup bohužel nevyklučuje.

Zastavme se ještě u procesní stránky řízení o výjimce – kdo může být účastníkem řízení (může jím být náš modelový občan vlastnící nemovitost v sousedství hlučné komunikace?), jaká má práva a povinnosti účastník řízení a jaké jsou možnosti úřadu, jaký procesní předpis se na řízení o výjimce vztahuje.

Podle **§ 94 odst. 1** zákona 258/2000 se na rozhodování podle tohoto zákona vztahuje **správní řád** (zákon č. 71/1967 Sb., o správním řízení (správní řád)), nestanoví-li ovšem zákon 258/2000 Sb. jinak. A jinak tento zákon stanovuje hned v odstavci 2 § 94, podle kterého je **účastníkem řízení** vedeného podle (mimo jiné) § 31 odst. 1 zákona **pouze návrhvatel**.

Je ovšem otázka nakolik je toto ustanovení zákona o ochraně veřejného zdraví **v souladu s Listinou základních práv a svobod**. Je obecnou a platnou zásadou správního i ústavního práva, že o právech, povinnostech a právech chráněných zájmech fyzických a právnických osob lze rozhodovat pouze „na základě právem upraveného postupu, garantujícího procesní rovnost a vyloučení libovůle správního orgánu“ (viz nálezy Ústavního soudu ČR III.ÚS 226/95, č. 61/sv. 5 Sb.n.u.ÚS). Nechceme se zde pouštět do složitějších úvah, naznačíme pouze problematičnost citovaného ustanovení srovnáním se zněním Listiny a jiných předpisů. Podle § 27 odst. 2 správního řádu je účastníkem řízení rovněž ten, kdo může být rozhodnutím přímo dotčen na svých právech nebo povinnostech. Pokud by tedy na naši situaci dopadal správní řád (bez výjimky stanovené v § 94 odst. 2 zákona 258/2000 Sb.), byl by sousem dotčený nadlimitní imisí hluku nepochybně chápán jako účastník řízení. Článek 11 Listiny v odst. 1 tvrdí, že vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu. Vedle toho je možné odkázat na čl. 31, podle kterého má každý právo na ochranu zdraví, a čl. 35 který stanovuje právo každého na příznivé životní prostředí. Domníváme se, že je vcelku nepochybné, že v řízení o výjimce z hlukových limitů mohou být dotčena jak vlastnická práva majitele sousední nemovitosti, tak jeho právo na ochranu zdraví a na příznivé životní prostředí. Není podle našeho názoru možné zvýhodňovat jednoho vlastníka (vlastníka nadlimitního zdroje hluku) nad jiným (vlastník postižené nemovitosti). Je tedy zdá se na místě ptát se, jestli může být v souladu s ústavou ustanovení zákona, které dotčeného vlastníka vyřazuje z procesu správního rozhodování způsobilého zasáhnout do všech výše uvedených práv.

Situaci ovšem činí ještě o něco složitější čl. 36 odst. 2 Listiny a jeho provedení v § 65 soudního řádu správního (zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní). Podle čl. 36 Listiny se může každý, kdo tvrdí, že byl na svých právech zkrácen rozhodnutím orgánu veřejné správy, obrátit na soud, aby ten přezkoumal zákonnost takového rozhodnutí, nestanoví-li zákon jinak. Podle § 65 odst. 1 soudního řádu správního každý, kdo tvrdí, že byl na svých právech zkrácen přímo rozhodnutím správního orgánu (tedy úkonem správního orgánu, jímž se zakládají, mění, ruší nebo závazně určují jeho práva nebo povinnosti), nebo v důsledku porušení svých práv v předcházejícím řízení o tomto rozhodnutí, může se žalobou domáhat zrušení takového rozhodnutí. Zdá se tedy, že protiargumentem k výše uvedené úvaze může být tvrzení, že se náš dotčený sousem sice nemůže účastnit správního řízení ale nic mu nebrání rozhodnutí úřadu žalovat ve správním soudnictví. Samozřejmě lze i zde v diskuzi pokračovat – hned jako první se nabízí jedna praktická námitka, totiž že se dotčený vlastník nemovitosti ani nemusí dozvědět, že se o věci vedlo nějaké řízení a kdy bylo vydáno rozhodnutí...

Lze teoreticky použít **dvě možné strategie** – náš „soused“ může tvrdit, že je aktivně legitimován k účasti v řízení o povolení výjimky podle § 65 odst. 1 soudního řádu správního, neboť mu vydáním povolení podle § 31 odst. 1 zákona o ochraně veřejného zdraví byla založena právní povinnost, odpovídající oprávnění provozovatele k dalšímu provozu zdroje hluku.

Vlastník nemovitosti se také může domáhat už účastenství v řízení podle § 31 odst. 1 zákona o ochraně veřejného zdraví a po velmi pravděpodobném odmítnutí ze strany KHS podat odvolání proti rozhodnutí kterým bude výjimka povolena. Podá žalobu na základě odst. 2 § 65 soudního řádu správního, spojenou s návrhem na přezkoumání ústavnosti § 94 odst. 2 zákona 258/2000 Sb.

Ústavním soudem. Praktickým problémem, který je snad překonatelný s pomocí informačních zákonů (viz. kapitola 3. 5.) je dozvědět se ve lhůtě k podání žaloby ve správním soudnictví o tom, že výjimka byla udělena.

2. 5. Některé zvláštní případy

Podívejme se teď na tři zvláštní oblasti ve kterých jsou poněkud odlišně stanovovány hygienické limity hluku a ve kterých může být užitečné uvést další souvislosti právní úpravy a to i mimo zákon 258/2000 Sb.

2. 5. 1. Hudba

Zákon se v § 32 výslovně zmiňuje i o **hluku z veřejné produkce hudby** (koncert, taneční zábava atd.) a hluku z **provozoven služeb**. Ani tento hluk nesmí překročit hygienické limity dané prováděcím předpisem (tedy nařízením vlády 148/2006 Sb.). Splnění této povinnosti zajistí osoba provozující službu a nebo pořadatel, jde-li o veřejnou produkci hudby. Nelze-li zjistit kdo je pořadatel, pak povinnost zajistit aby nebyl překračován hlukový limit podle zákona leží na osobě, která k produkci hudby poskytla stavbu, pozemek nebo jiné zařízení.

Hygienický limit pro chráněný venkovní prostor a chráněné venkovní prostory staveb je pro hudební produkci stanoven stejně jako pro jiné zdroje hluku. Vyčísluje se tedy jako průměrná hodnota pro denní a noční dobu. To znamená, že ve většině případů nedojde k překročení limitu na základě pouze krátkodobé, byť velice hlučné, hudební produkce.

K základnímu limitu je zapotřebí přičíst korekci – 5 dB v případech, kdy se jedná o chráněný venkovní prostor staveb lůžkových zdravotnických zařízení, včetně lázní (sloupec 1, část A, přílohy č. 3 nařízení vlády 148/2006 Sb.).

Nejvyšší přípustná hodnota ekvivalentní hladiny akustického tlaku A pro zvuk elektronicky zesilované hudby v § 10 odst. 6 nařízení stanovena $L_{Aeq,T} = 100$ dB v prostoru pro posluchače a to pro dobu $T = 4$ hodiny maximálně.

2. 5. 2. Letiště

Zvláštní pravidla platí pro **letiště jako zdroj hluku** a vibrací. Řekli jsme výše, že výjimku podle § 31 odst. 1 nelze udělit v případě, že zdrojem hluku je letiště. Na problematiku hluku produkovaného letištěm pamatuje § 31 odst. 2 a 3, adresátem povinnosti je zde provozovatel a) **veřejného mezinárodního letiště, které zajišťuje ročně více než 50 000 startů nebo přistání** a b) **provozovatel vojenského letiště**. Provozovatel takového letiště může sice svým provozem **překročit hygienické limity hluku**, je v takovém případě ovšem povinen navrhnout **ochranné hlukové pásmo**. Ochranné hlukové pásmo zřídí rozhodnutím správní úřad příslušný podle zvláštního právního předpisu (o tom podrobněji níže).

V tomto hlukovém pásmu má provozovatel letiště další povinnost. Musí u vyjmenovaných druhů staveb (u bytových domů, rodinných domů, staveb pro školní a předškolní výchovu, staveb pro zdravotní a sociální účely a funkčně obdobných staveb; účel staveb je dán kolaudačním rozhodnutím) postupně provést nebo zajistit **provedení protihlukových opatření** v takovém rozsahu, aby byly **alespoň uvnitř staveb hygienické limity hluku dodrženy**. Pro tento účel je povinen na svůj náklad nechat vypracovat odborný posudek. U staveb výše vyjmenovaných nacházejících se v tomto ochranném pásmu, u nichž by podle odborného posudku protihluková opatření nezajistila dodržování hygienických limitů, může příslušný správní úřad rozhodnout o **vyvlastnění**, popřípadě zahájit řízení o **změně v užívání stavby** nebo o jejím **odstranění**.

Povinnosti podle § 31 odst. 2 zákona musí provozovatelé stanovených letišť splnit nejpozději do 31. prosince 2000 (Čl.II zákona č. 274/2003 Sb., kterým se mění některé zákony na úseku ochrany veřejného zdraví).

Vraťme se ještě jednou stručně k **nařízení vlády 148/2006 Sb.**, k nejvyšším přípustným hodnotám hluku v chráněných vnitřních prostorech staveb a v chráněném venkovním prostoru a v chráněných venkovních prostorech staveb a připomeňme si, v čem je v případě letišť rozdíl od obecné konstrukce

limitů (podrobněji o konstrukci limitů viz. kapitola 2. 2.). Hlukový limit je v tomto případě stanoven jako ekvivalentní hladina akustického tlaku $A L Aeq, 16 h = 60 \text{ dB}$ pro denní dobu a $A L Aeq, 8h = 50 \text{ dB}$ pro noční dobu, bez možnosti dalších korekcí.

Hovořili jsme zde o provozovatelích **velkých mezinárodních letišť** a o **vojenských letištích**. Vraťme se teď ještě jednou k §§ 30 a 31 a všimněme si že a) provozovatel letiště je provozovatelem zdroje hluku ve smyslu § 30 odst. 1 zákona, b) povolení k provozu nadlimitního zdroje hluku lze vydat provozovateli zdroje hluku s výjimkou letišť (viz. § 31 odst. 1) a že c) speciální možnost překročit za určitých podmínek hygienické limity je dána jen u dvou výše uvedených typů letišť. Znamená to že **provozovatelé ostatních typů letišť** jsou vázáni hygienickými limity a **není možné** dalším řízením rozhodovat o povolení případné **nadlimitní imise hluku**.

Podívejme se ještě na letiště optikou zákona o civilním letectví a stavebního zákona. Podle § 35 zákona č. 49/1997 Sb., o civilním letectví, musí být letiště jakožto plocha určená k vzletům a přistáním vymezeno v územně plánovací dokumentaci nebo v územním rozhodnutí o využití území. Paragraf 36 upřesňuje, že letiště je leteckou stavbou (leteckou stavbou je letiště, stavba v prostoru letiště a stavba sloužící k zajištění letového provozu mimo prostor letiště). **Speciálním stavebním úřadem** pro letecké stavby je Úřad pro civilní letectví (§ 36 odst. 3), tento úřad také vydává kolaudační rozhodnutí podle stavebního zákona. V této souvislosti je třeba uvést také § 15 stavebního zákona (zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)). Podle § 15 odst. 1 stavebního zákona u leteckých staveb vykonávají **působnost stavebního úřadu**, ovšem s výjimkou pravomoci ve věcech územního rozhodování, orgány vykonávající státní správu na uvedených úsecích podle zvláštních předpisů (tedy tzv. "speciální stavební úřady"). Speciální stavební úřad postupuje podle stavebního zákona (a vedle toho samozřejmě podle těch speciálních předpisů, které jeho působnost založily). Dále platí, že speciální stavební úřady mohou vydat stavební povolení jen se **souhlasem** (obecného) **stavebního úřadu** příslušného k vydání územního rozhodnutí.

Shrňme tedy výše uvedené z hlediska pravomocí toho kterého úřadu v různých fázích rozhodování o zřízení (nebo rozšíření či podobných úprav) letiště. Rozhodnutí o umístění stavby, rozhodování o ochranném hlukovém pásmu letiště je na (obecném) **stavebním úřadu**. Stavební povolení pro leteckou stavbu a kolaudační rozhodnutí o letecké stavbě vydá jakožto **speciální stavební úřad** Úřad pro civilní letectví (§ 36 odst. 3 zákona o civilním letectví).

Dodejme ještě na závěr, že záměr výstavby letiště podléhá posouzení EIA, tj. posuzování v režimu zákona 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o posuzování vlivů na životní prostředí). Záměr letiště se vzletovou nebo přistávací drahou nad 2 100 m. vždy podléhá posouzení, příslušným úřadem je ministerstvo životního prostředí. Alespoň zjišťovacímu řízení bude podléhat i změna této stavby nebo jejího záměru (§ 4 odst. písm d) zákona o posuzování vlivů na životní prostředí). Letiště se vzletovou nebo přistávací drahou pod 2 100 m. podléhá zjišťovacímu řízení prováděnému krajským úřadem.

2. 5. 3. Pozemní komunikace

Řekli jsme už v úvodu, že nejčastějším zdrojem rušivého a zhusta i nadlimitního hluku jsou v našich podmínkách komunikace. Pojdme si teď promítnout povinnosti podle zákona 258/2000 Sb. a limity podle nařízení vlády 148/2006 Sb. do modelové situace vlastníka nemovitosti, obytného domu, sousedícího s hlučnou komunikací.

První krok který učiníme (a to nejen v případě silnice, totéž platí i když naším nepříjemným sousedem bude továrna, letiště nebo diskotéka) bude zjistit, jestli je stavba v našem sousedství na daném území v souladu se zákonem a s rozhodnutími příslušných úřadů. Znamená to ověřit si že stavba je

- v souladu s **územním plánem**,
- bylo pro ni v územním řízení vydáno **rozhodnutí o umístění stavby** a
- **stavební povolení**

a stavba těmito rozhodnutími svým skutečným provedením odpovídá.

O stavbě silnic se může vést řízení o **předčasném užívání** stavby nebo o povolení zkušebního provozu. Poslední otázkou je jestli užívání stavby bylo povoleno v **kolaudačním rozhodnutí**. A samozřejmě opět nakolik je provoz nebo užívání objektu s tímto povolením v souladu.

V případě pozemních komunikací ještě pravděpodobné, že jejich stavby budou podléhat **proceduře EIA** - novostavby, rozšiřování a přeložky dálnic a rychlostních silnic, dále novostavby, rekonstrukce a přeložky silnic o čtyřech a více jízdních pruzích delších než 10 km a místních komunikací o čtyřech a více jízdních pruzích delších než 1 km podléhají řízení EIA obligatorně, řízení proběhne v prvním případě u Ministerstva životního prostředí, ve druhém bude záměr posuzovat kraj (body 9.3. a 9.4. přílohy č. 1 zákona o posuzování vlivů na životní prostředí). V kategorii 2, tedy jako záměry vyžadující zjišťovací řízení, jsou pak v příloze 1 zákona pod bodem 9.1. uvedeny novostavby a rekonstrukce silnic o šíři větší než 10 m (záměry neuvedené v kategorii I) nebo místní komunikace o čtyřech a více jízdních pruzích delších než 500 m. Zjišťovací řízení provede krajský úřad.

Připomeňme si, že ve všech těchto řízeních může a pravděpodobně bude vystupovat úřad **krajského hygienika** jakožto **dotčený orgán státní správy** v souladu s § 77 zákona 258/2000 Sb.

Za druhé, abychom zjistili kdo je vlastníkem komunikace a také kdo je speciálním stavebním úřadem povolujícím její stavbu musíme znát **zařazení komunikace do kategorie a třídy** podle silničního zákona (zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích). Pozemní komunikace se v zákoně dělí na tyto **kategorie**:

- dálnice,
- silnice,
- místní komunikace,
- účelová komunikace (§ 2 odst. 2 silničního zákona).

Silnice se podle svého určení a dopravního významu ještě dále rozdělují do **třídy** první až třetí (§ 5 odst. 2 silničního zákona).

Vlastnictví té které kategorie či třídy silnic vymezuje § 9 silničního zákona. Vlastníkem dálnic a silnic I. třídy je stát. Vlastníkem silnic II. a III. třídy je kraj, na jehož území se silnice nacházejí, a vlastníkem místních komunikací je obec, na jejímž území se místní komunikace nacházejí. Vlastníkem účelových komunikací je právnická nebo fyzická osoba.

Výše uvedené rozdělení je také relevantní chceme-li určit, který úřad bude vystupovat jako **speciální stavební úřad**. Podle § 15 odst. 1 stavebního zákona je pro stavbu dálnice, silnice, místní komunikace a veřejně přístupné účelové komunikace speciálním stavebním úřadem příslušný silniční správní úřad. **Silničními správními úřady** jsou Ministerstvo dopravy a spojů, krajský úřad a obecní úřad obce s rozšířenou působností, vykonávají státní správu ve věcech dálnice, silnice, místní komunikace a veřejné účelové komunikace (§ 40 odst. 1 silničního zákona).

Ministerstvo dopravy a spojů rozhoduje o zařazení pozemní komunikace do kategorie dálnice nebo silnice a vykonává působnost silničního správního úřadu a speciálního stavebního úřadu ve věcech dálnic a rychlostních silnic (§ 40 odst. 2 písm. a) a c) silničního zákona). **Krajský úřad** rozhoduje o zařazení pozemní komunikace do kategorií silnic II. a III. třídy a vykonává působnost silničního správního úřadu a speciálního stavebního úřadu ve věcech silnic I. třídy s výjimkou věcí, ve kterých rozhoduje Ministerstvo dopravy a spojů (§ 40 odst. 3 písm. b) a d)). Konečně **obecní úřady obcí s rozšířenou působností** vykonávají působnost speciálního stavebního úřadu ve věcech silnic II. a III. třídy a působnost silničního správního úřadu ve věcech silnic. Pověřené obce vedle toho vykonávají působnost speciálního stavebního úřadu ve věcech místních komunikací a veřejně přístupných účelových komunikací v obcích, které nemají stavební úřad (§ 40 odst. 4 písm. a) a c)).

Třetím krokem bude zjištění nakolik dodržuje komunikace jako zdroj hluku zákonné limity. Podmínkou je samozřejmě existence měření nebo alespoň výpočtů vzniklých buď v souvislosti s řízeními, které stavbu povolovaly, a nebo, v době provozu silnice, měření vzniklého na objednávku sousedícího občana.

Zopakujme si ještě (viz. kapitola 2. 2.) ve stručnosti ta místa z nařízení vlády 148/2006 Sb., která mohou být v našem modelovém případě důležitá. Především, jak pro vnitřní tak pro vnější prostor platí, že pro hluk z dopravy na veřejných komunikacích a železnicích a pro hluk z leteckého provozu, se hodnoty hluku stanoví pro celou denní a noční dobu. Pro hluk v **chráněných vnitřních prostorech staveb pronikající vzduchem zvenčí** uvádí § 10 odst. 1 až 3 **základní hladinu** akustického tlaku $L_{Aeq,T} = 40 \text{ dB}$ a **korekci** podle **přílohy č. 2**. Pro náš model je relevantní řádek č. 4 tabulky, obytné místnosti: v době od 6 00 do 22 00 může být korekce 0 nebo, právě v případě že jde o místo v okolí hlavních komunikací, kde je hluk z těchto komunikací převažující, a v ochranném pásmu drah,

připočte se korekce + 5. Výsledkem je tedy limit 45 dB. V době od 22.00 do 6.00 h se odečítá korekce – 10, v případě že jde ale o místo v sousedství hlavní komunikace, přičte se opět korekce + 5 dB.

Nejvyšší přípustné hodnoty hluku v **chráněném venkovním prostoru a v chráněných venkovních prostorech staveb** stanoví § 11 nařízení vlády. **Nejvyšší přípustná ekvivalentní hladina akustického tlaku A** se stanoví součtem **základní hladiny** hluku $L_{Aeq,T} = 50$ dB a **korekce** pro denní nebo noční dobu a místo podle **přílohy č. 3**. Svisle jsou v ní uvedeny čtyři typy korekcí, přitom platí, že **korekce** uvedené v tabulce **se nesčítají**. Pro noční dobu se použije další korekce - 10 dB. Korekci + 5, použijeme pro hluk z pozemní dopravy na veřejných komunikacích (viz. pozn. 2) přílohy 3.). Korekci + 10 podle třetího sloupce použijeme v případě že se jedná o místo v okolí hlavních pozemních komunikací (dálnice, silnice I. a II. třídy a místní komunikace I. a II. třídy), kde hluk z dopravy na těchto komunikacích je převažující, a také v ochranném pásmu drah (viz. pozn. 3) přílohy 3.). Korekci + 20 dB a sporný pojem „**stará hluková zátěž**“ zavádí čtvrtý sloupec tabulky. Korekce se použije se pro starou hlukovou zátěž z pozemních komunikací a drážní dopravy. K dalším úvahám o staré hlukové zátěži i o fungování tabulky korekcí odkazujeme na kapitolu 2. 2. věnovanou limitům jako celku.

2. 6. Orgány ochrany veřejného zdraví a jejich kompetence

Věnujme se teď vymezení právního postavení, povinností a kompetencím orgánu ochrany veřejného zdraví.

Především uveďme, že hlavním úkolem orgánů ochrany veřejného zdraví je **ochrana a podpora veřejného zdraví**, tedy, slovy zákona, souhrn činností a opatření k vytváření a ochraně zdravých životních podmínek. **Ohrožením veřejného zdraví** je stav, při kterém jsou obyvatelstvo nebo jeho skupiny vystaveny nebezpečí, z něhož míra zátěže rizikovými faktory přírodních, životních nebo pracovních podmínek překračuje obecně přijatelnou úroveň a představuje významné riziko poškození zdraví.

Obecným úkolem orgánů ochrany veřejného zdraví je mj. **hodnocení zdravotních rizik**, tím se rozumí posouzení míry závažnosti zátěže populace vystavené rizikovým faktorům životních a pracovních podmínek a způsobu života. Výsledek hodnocení zdravotního rizika je podkladem pro **řízení zdravotních rizik**. Řízení zdravotních rizik je rozhodovací proces orgánu ochrany veřejného zdraví s cílem snížit zdravotní rizika (§ 2 zákona 258/2000 Sb.).

Chápejme tyto obecné teze za prvé jako interpretační klíč k zákonu o ochraně veřejného zdraví (tzv. teleologická interpretace, výklad s odkazem na to co je účelem daného ustanovení. Je ovšem třeba upozornit na to, že jde pouze o jednu z legitimních metod práce s předpisem). Používejme jich také k hodnocení činnosti orgánů ochrany veřejného zdraví v konkrétních případech, ke kritice rozhodnutí a odůvodnění postupů kterých úřad používá.

2. 6. 1. Ministerstvo zdravotnictví, Hlavní hygienik ČR

Státní správu v ochraně veřejného zdraví vykonávají Ministerstvo zdravotnictví a krajské hygienické stanice (§ 78 zákona, vedle nich také plní určité úkoly v ochraně veřejného zdraví Ministerstvo obrany a Ministerstvo vnitra).

Ministerstvo zdravotnictví řídí a kontroluje výkon státní správy v ochraně veřejného zdraví, řídí a kontroluje krajské hygienické stanice a **rozhoduje o opravných prostředcích proti rozhodnutí krajských hygienických stanic**. Ministerstvo mj. také může přezkoumat kontrolní plány sestavené krajskými hygienickými stanicemi určující priority činnosti na úseku státního zdravotního dozoru. Ministerstvo je oprávněno stanovit orgánům ochrany veřejného zdraví také rozsah a četnost kontrol a konkretizaci pracovních postupů (§ 80 odst. 1 písm. a), b) c), n) a odst. 2 zákona).

Paragrafem 80 odst. 9 zákona se v Ministerstvu zdravotnictví zřizuje funkce **hlavního hygienika České republiky**. Hlavní hygienik ve věcech ochrany veřejného zdraví vystupuje jako orgán Ministerstva zdravotnictví. Hlavního hygienika České republiky jmenuje a odvolává na návrh ministra zdravotnictví ze státních zaměstnanců zástupce generálního ředitele státní služby.

2. 6. 2. Krajské hygienické stanice

Zákon zřizuje **krajské hygienické stanice** (jejich sídla a správní obvody je možné najít v příloze č. 2 zákona), krajské hygienické stanice mají také své územní pracoviště (opět, lze je najít v příloze č. 3 zákona). Krajská hygienická stanice, která působí ve správním obvodu hlavního města Prahy, se označuje jako Hygienická stanice hlavního města Prahy.

Krajské hygienické stanice **jsou správními úřady**. V čele stanice je ředitel, kterého jmenuje a odvolává zástupce generálního ředitele státní služby (§ 82 zákona). Krajská hygienická stanice vydává **rozhodnutí a povolení** a plní další úkoly v ochraně veřejného zdraví, vykonává **státní dozor** nad dodržováním zákazů a plněním dalších povinností stanovených zákonem a rozhodnutím nebo opatřením orgánu ochrany veřejného zdraví vydaným na základě těchto právních předpisů, krajský hygienik plní také úkoly **dotčeného správního úřadu** podle § 77 zákona (viz i níže kapitola 3.) (§ 82 odst. 1 písm a), b) a i) zákona).

Rozhodnutí resp. povolení, které nás zajímá, je samozřejmě **povolování nadlimitního zdroje hluku podle § 31 odst. 1 zákona**, bylo o něm pojednáno podrobně na jiném místě (kapitola 2. 4.). Pokud jde o činnost krajského hygienika jako dotčeného orgánu (DOSS tj. **dotčený orgán státní správy**) zmiňme např. jeho roli v územním a stavebním řízení týká-li se záměrů a staveb, které mohou své okolí obtěžovat hlukem, během procedury EIA a procesu integrovaného povolování podle zákona o integrované prevenci (viz. podrobněji kapitola 3. 1.). Krajský hygienik má své pole působnosti i při schvalování územního plánu a ostatních koncepčních dokumentů.

Krajský hygienik má dále za úkol provádět **hodnocení a řízení zdravotních rizik** z hlediska prevence negativního ovlivnění zdravotního stavu obyvatelstva, podílet se na monitorování vztahů zdravotního stavu obyvatelstva a faktorů životního prostředí a životních a pracovních podmínek a také kontrolovat a řídit místní programy ochrany a podpory veřejného zdraví (§ 82 odst. 1 písm r) zákona). Domníváme se, že do všech těchto úkolů krajské hygienické stanice je možné dosadit i hluk a vibrace jakožto zdravotní riziko – znamená to, že pokud občan žádá po krajském hygienikovi např. informace o zatížení hlukem v místě jeho bydliště nebo žádá o provedení dozoru či zvážení možnosti nařízení konkrétních opatření, **nevyžaduje po úřadu nic nad rámec jeho úkolů daných zákonem** (mluvíme zde skutečně pouze o „rámci“, kontroly a další činnost krajského hygienika probíhají podle plánů a rozhoduje o nich úřad sám).

2. 6. 3. Pravomoci orgánů ochrany veřejného zdraví

Klíčová je role krajského hygienika (resp. každého orgánu ochrany veřejného zdraví, tedy i ministerstva) jakožto **orgánu státního zdravotního dozoru**. Připomeňme si ještě, že orgán ochrany veřejného zdraví má ze zákona ne pouze možnost ale přímo **povinnost uplatnit své pravomoci** tam, kde zjistí porušení zákona. Pokud by hygienik svou nečinností fakticky toleroval nezákonný stav, je možné si na jeho postup stěžovat u nadřízeného orgánu.

V rozsahu své působnosti (o působnosti jednotlivých organizačních stupňů byla řeč výše) orgány ochrany veřejného zdraví především v obecné rovině dozírají na plnění povinností stanovených k ochraně veřejného zdraví zákonem 258/2000 Sb., zvláštními právními předpisy a rozhodnutími a opatřeními orgánů ochrany veřejného zdraví vydanými na základě těchto předpisů (§ 84 odst. 1 písm. a) zákona). Orgány ochrany veřejného zdraví mohou:

- **pozastavit výkon činnosti**, kterou byly porušeny povinnosti v ochraně veřejného zdraví a to do doby odstranění závady (**§ 84 odst. 1 písm. b**)). Dozorující orgán může
- **odejmout povolení** vydaná mj. podle § 31 odst. 1 (tj. povolení k provozu nadlimitního zdroje hluku nebo vibrací) v případě, že daná osoba nesplňuje podmínky, za kterých bylo povolení vydáno (§ 84 odst. 1 písm. k)). Zákon vedle toho dává dozorovým orgánům v **§ 84 odst. 1 písm. l**) výslovně i možnost
- **pozastavit provoz nebo užívání zdroje hluku nebo vibrací**, pokud je to nezbytné k ochraně veřejného zdraví, a to do doby odstranění závad. Orgánem státního zdravotního dozoru dále může být
- uloženo určení a měření faktorů životních a pracovních podmínek ke zjištění, zda není ohroženo veřejné zdraví nebo ke zjištění příčiny poškození zdraví ((§ 84 odst. 1 písm. o)); osobě, jejíž činnost je nebo může být zdrojem zdravotního rizika může být nařízeno zpracování hodnocení zdravotních rizik (§ 84 odst. 1 písm. p)).

V případech, kdy byla uplatněna pravomoc hygienika podle § 84 písm. b) a l), je kontrolovaná osoba povinna informovat příslušný orgán ochrany veřejného zdraví o odstranění závady a předložit důkaz o dodržování povinností stanovených právními předpisy nebo povinností vyplývajících z rozhodnutí orgánu ochrany veřejného zdraví (§ 84 odst. 2). Přitom platí, že pro účely tohoto důkazu může kontrolovaná osoba provést měření či jiná vyšetření jen prostřednictvím držitele **autorizace** (autorizace upravuje zákon v § 83b a následujících, vrátíme se k nim v kapitole 2. 6. 5.).

Ještě uvedme, že zákon stanovuje bližší pravidla pro výkon státního zdravotního dozoru v provozovnách, stavebních nebo zařízeních (§ 88 odst. 2 a 4). Zaměstnanci orgánu ochrany veřejného zdraví smějí vstupovat do provozoven a provádět kontrolu za podmínky, že je přítomna kontrolovaná osoba (zaměstnanec kontrolovaného, člen statutárního orgánu atd.). Výstupem kontroly musí být protokol o provedené kontrole a jejích výsledcích. Zákon počítá s tím, že v **průběhu kontroly** budou resp. mohou vedle **protokolu o kontrolním zjištění** vznikat měření, kopie z písemností a záznamů a obrazová dokumentace, toto vše je chápáno jako doklad o zjištěních které učinila kontrola. Všechny tyto skutečnosti mohou mít svůj význam a pokud si přejeme být seznámeni s výsledky dozorové činnosti hygienika v konkrétní věci, je užitečné vědět, jaká dokumentace je k dispozici a co obsahuje (např. je rozdíl mezi protokolem o měření a samotnou tabulkou zaznamenávající naměřené hodnoty v surovém stavu...).

S prováděním státního zdravotního dozoru úzce souvisí i otázka **sankcí**, které může orgán ochrany veřejného zdraví uložit. Pokutu je možné udělit za nesplnění nebo porušení povinností stanovených zákonem 258/2000 Sb. zvláštními právními předpisy nebo rozhodnutím či opatřením orgánu ochrany veřejného zdraví. **Pokutovaným** subjektem může být právnická osoba nebo fyzická osoba, došlo-li k porušení povinností na úseku ochrany veřejného zdraví při její podnikatelské činnosti. Pokutovat podle tohoto zákona tedy nelze (pouhou) nepodnikající fyzickou osobu. Za „obyčejné“ **nesplnění povinností** stanovených zákonem nebo rozhodnutím úřadu uloží orgán ochrany veřejného zdraví oprávněný vykonávat státní zdravotní dozor fyzické osobě při její podnikatelské činnosti nebo právnické osobě pokutu do výše 2 000 000 Kč (§ 92 odst. 1 zákona). Došlo-li však nesplněním nebo porušením povinností podle § 92 odstavce 1 k **poškození zdraví fyzických osob**, může orgán ochrany veřejného zdraví uložit fyzické osobě při její podnikatelské činnosti nebo právnické osobě pokutu až do výše 3 000 000 Kč (§ 92 odst. 2). Pokutu až do výše 100 000 Kč může uložit orgán ochrany veřejného zdraví fyzické osobě při její podnikatelské činnosti a právnické osobě za **uvedení nepravdivých údajů** a informací a za **ztěžování nebo maření výkonu** státního zdravotního dozoru (§ 92 odst. 3). Paragraf 93 odst. 3 dává hygienikovi možnost výši pokut za určitých okolností znásobit. Při **opakovaném zjištění**, že kontrolovaná osoba nesplnila nebo porušila tutéž povinnost do 3 let ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o uložení předchozí pokuty může orgán ochrany veřejného zdraví uložit pokutu až do výše desetinásobku stanovených částek. Podobně může postupovat tehdy, když zjistí, že stejná povinnost provozovatele nebyla splněna ve dvou nebo více jeho provozovnách. Uložení pokuty nejsou dotčena ustanovení zvláštních právních předpisů o náhradě škody.

Uvedme ještě několik podrobností týkajících se **rozhodování o výši pokuty a lhůt** ve kterých může být řízení o pokutě zahájeno. Při rozhodování o uložení pokuty a její výši je úřad povinen přihlížet zejména (tedy nejenom) k závažnosti, způsobu, době trvání a následkům protiprávního jednání. Úřad může **od uložení pokuty upustit** došlo-li k bezprostřední nápravě závadného stavu, povinný subjekt poskytl úřadu součinnost a nedošlo k poškození zdraví fyzických osob. Řízení o uložení pokuty lze zahájit jen do **1 roku** ode dne, kdy orgán ochrany veřejného zdraví porušení povinnosti zjistil, zároveň to nesmí být později než do **3 let** od doby, kdy k porušení povinnosti došlo.

2. 6. 4. Státní zdravotní ústav, zdravotní ústavy

Odkázali jsme na **Státní zdravotní ústav**, vraťme se tedy ještě k oddílu třetímu zákona 258/2000 Sb. a seznámme se s činností a úkoly zdravotních ústavů. Paragraf 86 zákona zřizuje **zdravotní ústavy** jakožto příspěvkové organizace, funkci jejich zřizovatele plní Ministerstvo zdravotnictví. Zdravotní ústavy sídlí v Praze, Kolíně, Českých Budějovicích, Plzni, Karlových Varech, Ústí nad Labem, Liberci, Hradci Králové, Pardubicích, Jihlavě, Brně, Olomouci, Ostravě a ve Zlíně. Statutárním orgánem zdravotních ústavů a Státního zdravotního ústavu je ředitel, kterého jmenuje a odvolává na návrh hlavního hygienika České republiky ministr zdravotnictví.

Zákon předkládá výčet úkolů, k jejichž plnění byly zdravotní ústavy zřízeny, zmiňme vyšetřování a měření složek životních a pracovních podmínek pro účely výkonu státního zdravotního dozoru,

sledování ukazatelů zdravotního stavu obyvatelstva, monitorování vztahů zdravotního stavu obyvatelstva a faktorů životního prostředí a životních a pracovních podmínek, přípravu podkladů pro hodnocení a řízení zdravotních rizik, k podílení se na provádění místních programů ochrany a podpory zdraví, výchovu k podpoře a ochraně veřejného zdraví a poskytování poradenských služeb a dalších služeb na úseku ochrany veřejného zdraví. Státnímu zdravotnímu ústavu přísluší, mimo jiné, zajištění metodické a referenční činnosti na úseku ochrany veřejného zdraví, monitorování a výzkum vztahů životních podmínek a zdraví, mezinárodní spolupráce, kontrola kvality poskytovaných služeb v ochraně veřejného zdraví, vědecká a výzkumná činnost v ochraně a podpoře zdraví, činnost která náleží obecným zdravotním ústavům a dále činnost, pro jejíž výkon zákon jinak stanoví podmínku autorizace nebo akreditace.

2. 6. 5. Autorizace k měření

Zmíňme ještě otázku **autorizace osob způsobilých provádět měření** a jiné šetření pro účely správních řízení a jiných činností při ochraně veřejného zdraví. Autorizace je postup jehož výsledkem je osvědčení o tom, že určitá osoba je způsobilá provádět (mimo jiné) měření intenzit hluku a vibrací (§ 83a odst. 1 písm. g)). Seznam držitelů autorizace s uvedením firmy a sídla uveřejňuje ministerstvo ve Věstníku Ministerstva zdravotnictví, praktičtější způsobem vyhledání autorizovaného subjektu se zdá být např. webová stránka ministerstva nebo Státního zdravotního ústavu (v seznamu hledejme pro měření hluku a vibrací jako kód „autorizačního setu“ písmeno G s příslušným číslem).

3. Praktický manuál obtěžovaného souseda

V předchozím textu jsme se snažili představit a komentovat platnou právní úpravu ochrany veřejného zdraví v oblasti hluku a vibrací. Probrali jsme prameny právní úpravy, známe povinnosti provozovatele zdroje hluku včetně konstrukce a stanovení konkrétních limitů. Uvedli jsme si podmínky, za kterých může provozovatel dosáhnout povolení k provozu nadlimitního zdroje hluku včetně zvláštního případu letiště. Známe také možnosti a povinnosti orgánů ochrany veřejného zdraví. Pokusíme se teď o aplikaci a shrnutí všech výše uvedených skutečností pro účely praktické „kuchařky“ občana obtěžovaného hlukem ve svém sousedství. Navrhujeme **praktický manuál o čtyřech krocích pro občana obtěžovaného hlukem**.

3. 1. Právní status zdroje hluku

Prvním krokem je zjištění právního statusu zdroje hluku. Tento krok může být někdy poměrně složitý a namáhavý, může se ale vyplatit. Může se totiž ukázat, že objekt, který tvoří rušivé sousedství, nemá např. stavební povolení nebo kolaudaci, nebo že není zkolaudován pro účely ke kterým fakticky slouží nebo např. že je provozován na základě povolení k předčasnému provozu ale podmínky tohoto povolení nesplňuje. Vedlejším produktem tohoto pátrání ve spisu a dokumentaci stavby mohou být informace kterými bude možné argumentovat vzhledem k úkolům úřadů v ochraně veřejného zdraví nebo ochraně životního prostředí. Lze si např. představit situaci kdy svedení dopravy do nevyhovující trasy bude v povolení odůvodněno jako časově omezený krok v souvislosti s budováním např. průmyslové zóny nebo jiné stavby, bude potom na místě se ptát proč už toto údajně provizorní opatření není nahrazeno skutečným řešením dopravní situace. Podobně se může ukázat, že povolení která stojí za existencí rušivého objektu lze napadnout i z jiných důvodů, právních nebo věcných. V neposlední řadě je možné se ve spisu vedeného stavebním úřadem o všech fázích povolování objektu **seznámit se všemi stanovisky, doporučeními a rozhodnutími vydanými orgánem ochrany veřejného zdraví.**

Už výše, v souvislosti s výkladem o komunikaci jako zdroji hluku, jsme použili schéma zachycující povolovací procesy jimiž musí projít stavba nebo jiný záměr v území. Zopakujme, že je užitečné ověřit si zda stavba je

- v souladu s **územním plánem**,
- bylo pro ni v územním řízení vydáno **rozhodnutí o umístění stavby** a
- **stavební povolení**

a stavba těmto rozhodnutím svým skutečným provedením odpovídá. O stavbě se může vést

- řízení o **předčasném užívání** stavby nebo o **povolení zkušebního provozu**. Poslední otázkou je jestli užívání stavby bylo povoleno v

- **kolaudačním rozhodnutí.**

A samozřejmě opět nakolik je provoz nebo užívání objektu s tímto povolením v souladu.

V případě např. komunikací, letišť, větších výrobních objektů a jiných větších záměrů je pravděpodobné, že budou podléhat **proceduře EIA** (podrobnosti ke komunikacím nebo letišti v zákonu o posuzování vlivů na životní prostředí viz. výše). Pokud je naším hlučným sousedem např. průmyslový výrobní závod, elektrárna, zařízení pro nakládání s odpady je možné, že podléhá procesu integrovaného povolování podle zákona o **integrované prevenci** (zákon č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci a omezení znečištění, o integrovaném registru znečišťování a o změně některých zákonů (zákon o integrované prevenci); technologické jednotky nebo provozy spadající pod tento zákon (§ 2 písm. a) zákona o integrované prevenci) jsou uvedeny v příloze č. 1 zákona). Jak zákon o posuzování vlivů na životní prostředí tak zákon o integrované prevenci počítají s hlukem jakožto faktorem životního prostředí a ochrany zdraví a pracují s ním.

3. 2. Informace o činnosti KHS, (ne)splnění limitů

Naším **druhým krokem** bude **zjištění informací o činnosti orgánu ochrany veřejného zdraví**, tedy v tomto případě krajské hygienické stanice, vzhledem k zdroji hluku. Naším cílem je zjistit jestli orgán ochrany veřejného zdraví o zdroji hluku ví, jestli existují měření dokládající splnění nebo nesplnění hygienických limitů hluku a jestli případně bylo vydáno povolení k provozu nadlimitního zdroje hluku.

Pokud jsme tyto skutečnosti nezjistili již v souvislosti s pátráním po právním statusu sousedící stavby, budeme se zajímat o to jestli se **krajský hygienik** k objektu

- vyjadřoval jako **dotčený orgán státní správy** (DOSS, viz. výše povinnost orgánu ochrany veřejného zdraví podle § 77 zákona 258/2000 Sb.) v rámci řízení podle speciálních předpisů,

- **povoloval provoz nadlimitního zdroje hluku nebo vibrací podle § 31 odst. 1** zákona 258/2000 Sb., jaké jsou podmínky tohoto povolení, jak má být kontrolováno plnění těchto podmínek, důležité je také zjistit

- na základě jakých **podkladů** – mohou to být vlastní měření orgánu ochrany veřejného zdraví, měření nebo výpočty dodané investorem atd.,

- a jestli **bylo provedeno měření hluku** v souvislosti s provozem zdroje hluku, kdy bylo provedeno a nakolik podmínky za kterých bylo prováděno odpovídají dnešnímu stavu, a pokud ne jestli je takové měření součástí **plánu kontroly** vypracovaného krajským hygienikem.

Výsledkem by měla být informace o tom, jestli se krajský hygienik k objektu vyjadřoval jako DOSS, jestli bylo provedeno měření hluku, jestli případně proběhlo řízení o povolení provozu nadlimitního zdroje hluku a jestli bylo provedeno další kontrolní měření např. v souvislosti s ověřením provedení a účinnosti protihlukových opatření.

3. 3. Měření

Třetím krokem může být **měření hluku** resp. **splnění či překročení hygienických limitů** hluku v souvislosti s provozem zdroje hluku, v případě, že krajský hygienik ani jiný subjekt měření neprovedl nebo pokud se staré měření např. vzhledem ke změně poměrů nebo z jiných důvodů nedá považovat za vyhovující a průkazné.

Otázka kdo měření provede (a zaplatí) závisí na konkrétní situaci. Často se stává, že krajský hygienik vyhoví stížnosti občana na hlučné sousedství a provede na jeho podnět, ale z vlastního rozhodnutí a na vlastní náklady měření, a na jeho základě pak stížnost vyřizuje (klasicky ovšem bohužel povolením provozu nadlimitního zdroje hluku podle § 31 odst. 1 zákona). Podobný postup nastane zřejmě v situaci, kdy daný zdroj hluku už je zahrnut do kontrolního plánu hygienické stanice, měření je tedy provedeno v rámci naplánované činnosti orgánu ochrany veřejného zdraví a v jeho režii. Druhou možností je postup podle § 97 odst. 3 zákona. Podle něj osoba, která požádá o hodnocení zdravotních rizik, je povinna poskytnout potřebné podklady pro toto hodnocení nebo uhradit cenu jejich pořízení orgánem ochrany veřejného zdraví. Třetí možností je, že krajský hygienik nebude považovat stížnost občana za opodstatněnou a provedení měření úplně odmítne. V takovém případě je možné se obrátit na autorizovaný subjekt a provedení měření objednat a uhradit (viz. výše v bodu 2. 6. 2.). Předpokládáme, že pracovníci hygienické stanice budou schopni i ochotni doporučit zájemci subjekt schopný požadované měření provést, dalším zdrojem informací jsou pak např. stránky Ministerstva vnitra nebo Státního zdravotního ústavu obsahující seznam autorizovaných subjektů. Je možné se také spojit se soudním znalcem pro daný obor, seznam soudních znalců je přístupný na adrese www.justice.cz.

Ke **způsobu a průběhu měření** a následného **hodnocení** se vyjadřuje § 19 nařízení vlády č. 148/2006 Sb. Podle něj se při měření a hodnocení hluku a vibrací postupuje dle normových metod (těmi se rozumí metody upraveny v české technické normě, ČSN), jejichž dodržení činí zjištěný výsledek za prokázaný. Naopak při použití jiné než normové metody musí být doloženo, že takto zjištěné výsledky jsou co do záchytnosti, přesnosti a reprodukovatelnosti porovnatelné s normovou metodou.

Normové metody obsahují (popř. na ně ve svých ustanoveních odkazují) 2 metodické návrhy ministerstva zdravotnictví. Jedná se především o **metodický návod č. HEM-300-11.12.01-34065 pro měření a hodnocení hluku v mimopracovním prostředí**. Ustanovení tohoto návodu nejsou právně závazná, orgánům dle něj postupujícím je ale doporučeno dle něj postupovat. Uvedeme zde několik zásad:

- doba měření se volí tak, aby odpovídala průměrné standardní situaci provozu zdroje hluku a aby v jejím průběhu byly zachyceny všechny typické hlukové situace, které se v místě vyskytují,
- v případě stacionárních zdrojů hluku (továrna, diskotéka, silnice apod.) se měření pro denní dobu provádí tak, aby bylo možno stanovit výslednou hladinu pro osm nejhluchnějších hodin v jednom celku, pro noční dobu (doba mezi 22.00 a 6.00 hodinou) pro nejhluchnější hodinu,
- při měření hluku z dopravy na veřejných komunikacích se měření provádí tak, aby bylo možno stanovit výslednou hladinu pro celou denní dobu (16 hod.), resp. pro celou noční dobu (8 hod.),
- přednostně se volí pracovní dny úterý až čtvrtek, měsíce duben až červen, září a říjen,
- doba měření na komunikacích používaných jen pro část dne (např. příjezdové komunikace ke staveništi, k závodu apod.) se zvolí tak, aby počet průjezdů odpovídal průměrné dopravní zátěži v době používání komunikace, v noci v nejhluchnější hodině.

Měří se hladiny akustického tlaku v decibelech (hodnoty hluku se ve všech případech vyjadřují jako hladiny akustického tlaku v decibelech), distribuční (procentní) hladiny hluku a další údaje dle českých technických norem. K výsledkům měření se uvádějí **nejistoty měření**. Z naměřených hladin akustického tlaku se vypočítá pro referenční časový interval, jímž je, jak už víme (bod 2. 2.), doba stanovená pro hodnocení hluku v mimopracovním prostředí v § 10 a § 11 nařízení vlády č. 148/2006 Sb., a tzv. **výsledná hodnota akustického tlaku**. Ta se po započtení možných nejistot měření následně **porovná s nejvyšší přípustnou (limitní) hladinou akustického tlaku** (opět podle příslušných ustanovení §§ 10 a 11 a příloh nařízení vlády). Je jasné, že pokud je naměřena výsledná hladina akustického tlaku vyšší, než limitní hladina akustického tlaku, došlo k překročení hygienických limitů.

Bez ohledu na to, zda došlo k překročení hygienických limitů či nikoliv, od krajské hygienické stanice nebo osoby, jež měření provedla, obdrží žadatel o provedení měření **protokol o měření** a hodnocení.

Protokol o měření musí **obsahovat** :

- identifikaci instituce provádějící měření včetně jména osob a jejich způsobilosti (např. akreditace, autorizace apod.),
- identifikaci objednatele měření,
- datum a dobu měření,
- použité měřicí a výpočtové metody,
- použité přístrojové vybavení, podrobnosti o jeho kalibraci a družích provedených analýz,
- identifikace a popis měřeného zdroje (zdrojů) hluku,
- umístění měřicích míst,
- výsledky všech akustických měření nebo výpočtů hluku, včetně nejistoty, týkajících se měřeného zdroje i hluku pozadí,
- nejistoty a odkaz na postup stanovení nejistoty měření.

Mimo protokol by taktéž měly být uvedeny:

- odkaz nebo příslušná část předpisů stanovujících nejvyšší přípustné hodnoty hluku pro danou situaci,
- porovnání výsledných hladin s nejvyššími přípustnými hodnotami hluku,
- interpretace výsledků z akustického hlediska apod.

Z **protokolu**, popř. z jeho **interpretace** by tak mělo vždy být **zřejmé, zda došlo k překročení hygienických limitů hluku nebo ne**. Upozorněme ještě výslovně na **problém nezpochybnitelné**

identifikace měřeného zdroje hluku a jeho odlišení od hluku pozadí. Stává se totiž (a byl by to problém zejména v případném soudním sporu), že občan má k dispozici měření prokazující překročení zákonných limitů hluku, nemusí z něj ovšem zcela jasně zřejmý zdroj této zátěže (nechme zde stranou nakolik může v konkrétních případech jít o neochotu úřadu zakročit a nakolik může, v jiných případech, jít o skutečný technický problém, se kterým si poradí pouze nadstandardně vybavená laboratoř – v našich podmínkách by to měl být Státní zdravotní ústav).

3. 4. Stížnost, podnět k provedení dozoru, přezkum mimo odvolací řízení, žaloba ve správním soudnictví

Čtvrtým krokem, po té co jsme shromáždili všechny dostupné informace, je volba vhodného **právního postupu.**

- v situaci kdy krajský hygienik **odmítá provést měření,** přestože by podle našeho názoru bylo na místě, aby je v rámci svých úkolů v ochraně a podpoře veřejného zdraví a v rámci monitorování a hodnocení zdravotních rizik provedl, si můžeme **stěžovat na jeho postup nadřízenému orgánu** – Hlavnímu hygienikovi ČR. Můžeme požadovat aby krajský hygienik zvážil využití své pravomoci k uložení určení a měření faktorů životních a pracovních podmínek ke zjištění, zda není ohroženo veřejné zdraví nebo ke zjištění příčiny poškození zdraví (§ 84 odst. 1 písm. o)) a nebo k nařízení zpracování hodnocení zdravotních rizik (§ 84 odst. 1 písm. p)).

- v situaci kdy existuje doklad o tom, že provozovatelem **je bez povolení provozován nadlimitní zdroj hluku** vyzvat krajského hygienika k uplatnění pravomocí které má jakožto orgán státního dozoru, konkrétně aby

- **zakázal činnost,** kterou byly porušeny povinnosti v ochraně veřejného zdraví a to do doby odstranění závady (**§ 84 odst. 1 písm. b)**),

- **odňal povolení** vydané mj. podle § 31 odst. 1 (tj. povolení k provozu nadlimitního zdroje hluku nebo vibrací) v případě, že daná osoba nesplňuje podmínky, za kterých bylo povolení vydáno (§ 84 odst. 1 písm. k)).

- **zakázal provoz nebo užívání zdroje hluku nebo vibrací,** v situaci, kdy je to nezbytné k ochraně veřejného zdraví (§ 84 odst. 1 písm l)) a také

- udělil **pokutu** za nesplnění nebo porušení povinností stanovených zákonem 258/2000 Sb., zvláštními právními předpisy nebo rozhodnutím či opatřením orgánu ochrany veřejného zdraví.

- pokud krajský hygienik **odmítne** bez přesvědčivého odůvodnění **využít své pravomoci** vůči osobě, která porušila zákon, neplní samotný orgán ochrany veřejného zdraví své povinnosti a je na místě si **stěžovat na jeho postup nadřízenému orgánu** – Hlavnímu hygienikovi ČR.

- pokud krajský hygienik na zjištění o tom, že objekt je zdrojem nadlimitního hluku, reaguje (po dohodě s jeho provozovatelem; návrh na zahájení řízení musí podat provozovatel zdroje hluku, prakticky si lze představit situaci kdy je po oboustranné dohodě např. zahájeno řízení o udělení sankce ale provozovatel řeší situaci tím, že obratem podá návrh na zahájení řízení o povolení podle § 31 odst. 1 zákona) **zahájením řízení o povolení k provozu nadlimitního zdroje hluku podle § 31 odst. 1 zákona,** snažme se co nejvíce ingerovat do řízení (můžeme se pokusit i žádat o účastenství v řízení s argumentací o neústavnosti předpisu, který zvýhodňuje jednoho vlastníka před druhým a zabraňuje druhému účast v řízení jehož výsledek se prokazatelně dotkne jeho práv). Snažme se získat informace z řízení a věcně argumentovat k jeho průběhu (bude samozřejmě na úřadu nakolik bude ochoten naslouchat námitkám neúčastníka řízení). Argumenty, které budete do řízení směřovat formou stížnosti nebo věcné námítky, budou díky tomuto kroku informacemi, které už úřad zná ze své činnosti, a v případě, že budou věcně podložené, by se s nimi měl v rozhodování nějakým způsobem vypořádat.

3. 5. Přístup k informacím

Vraťme se ještě k problému o kterém lze předvídat že nastane ve chvíli, kdy se pokusíme (jak to bylo popsáno v kroku 1 a 2 naší „kuchařky“) na úřadech zjišťovat informace o právním statusu zdroje hluku a o činnosti orgánu ochrany veřejného zdraví. Na téma **přístup k informacím** a k výkladu informačních zákonů (zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí, zákon 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím) existuje velké množství specializované literatury a jiných zdrojů (např. www.otevrete.cz, komentář Korbela, F. a kol: Právo na Informace. Zákon o svobodném přístupu k informacím. Zákon o právu na informace o životním prostředí. Komentář, 1

vydání, Praha, Linde, 2004; více viz. odkazy v použité literatuře). Pro naše účely stručně zmíníme základní zásady a některé obvyklé problémy.

Především, je-li náš modelový, hlukem obtěžovaný občan majitelem sousední nemovitosti, pravděpodobně byl **účastníkem** většiny **řízení** v režimu stavebního zákona vyjmenovaných v kroku prvním. Jakožto účastník řízení (v praxi si lze představit dvě eventuality, buď náš soused byl jakožto účastník řízení obeslán, ale do řízení se nijak aktivně nezapojoval, nebo byly informace o řízení publikovány na vývěsce úřadu a tedy se o nich v době řízení ani nedozvěděl) má plné **právo nahlížet do spisu** a žádat úřad o kopírování ze spisu.

Pokud tomu tak z nějakého důvodu nebylo stále platí, že **podle obou informačních zákonů** má **kdokoliv právo žádat po úřadech informace**, které tyto povinné subjekty mají k dispozici. Výjimkou jsou některé v informačních zákonech vyjmenované typy informací, typicky např. informace podléhající obchodnímu tajemství, osobní údaje a podobně. Pro inspiraci přidáváme jeden **vzor žádosti o informaci** který je adresován na hygienickou stanici. Pokud na žádost povinný subjekt nezareaguje ve lhůtě, vzniká jeho nečinností fiktivní rozhodnutí o odepření zpřístupnění informace, proti tomuto rozhodnutí je možné se **odvolat**.

Ještě zmíníme jeden problém, který se objevuje je-li hygienik žádán o poskytnutí kopií protokolů z měření nebo např. výpočtů hlukových studií k nějakému záměru. Častým argumentem proč úřad informace poskytnout odmítá je teze, že tyto materiály jsou majetkem investora (provozovatele zdroje hluku) a proto je nelze poskytovat veřejnosti. Tento argument je nesprávný v případě kdy a) jde o materiály které tvoří podklad k jakémukoli rozhodovací činnosti úřadu. V tomto případě jde o materiály tvořící součást spisu ve správním řízení (resp. tvoří podklad pro rozhodnutí ve správním řízení), nezávisle na tom zda jde o řízení vedené přímo orgánem ochrany veřejného zdraví nebo např. stavebním úřadem, a proto na ně není možné nahlížet jako na majetek investora. Podobně tento argument nemá opodstatnění ani v případě, že jde o materiály získané nebo vyžádané hygienikem v rámci jeho dozorové činnosti, opět jde správní činnost úřadu a není tedy možné tvrdit, že informace byly předány úřadu osobou bez právní povinnosti k takovému poskytnutí údajů (srov. § 8 odst. 2 písm. a) zákona 123/1998 Sb. nebo § 11 odst. 2 písm. a) zákona 106/1999 Sb.).

Kapitola 4: Soukromoprávní prostředky ochrany před hlukem (žaloby)

4.1. Úvod

Ochrana zdraví a zdravých životních podmínek lidí před hlukem je zpravidla realizována předpisy veřejného práva. Zákon o ochraně veřejného zdraví a jeho prováděcí předpisy byly rozebrány v předchozí kapitole, předpisy práva evropského budou popsány v kapitole následující.

Nadměrnému hluku je možné se bránit i cestou práva soukromého. Soukromoprávní prostředky ochrany před hlukem mohou být vhodným doplňkem prostředků veřejnoprávních. Soudní ochrana je potřebná především tam, kde selhaly orgány veřejné správy (zejména krajské hygienické stanice a Ministerstvo zdravotnictví, ale i stavební úřady a úřady obecní) při své povinnosti chránit lidi před nadměrným hlukem. V některých případech se soudní ochrana uplatňuje paralelně vedle ochrany poskytované orgány veřejné správy.¹

Podávání žalob k občanskoprávním soudům je třeba považovat za krajní řešení. Je vhodné k němu přistoupit až v případě, kdy vám úřady odmítají pomoci, tvrdí že vám pomoci nemohou, namítají, že vám pomoci nelze anebo prostě nedělají nic. Žaloba k soudu může být i rychlejším řešením neutěšené situace, zejména v případech hluku z dopravních komunikací, kdy harmonogram prací vlastníka či správce komunikace na snižování hlukové zátěže je v řádu mnoha let až desetiletí.

¹ Například stavební orgány mohou odkázat účastníky jimi vedených správních řízení na soud, aby závazně vyřešil jejich údajně *občanskoprávní námítky*. Do doby rozhodnutí civilního soudu správní orgán řízení přeruší. Tato situace může nastat v průběhu územního řízení o umístění stavby, která bude zdrojem hluku, případně při řízení stavebním.

4.2. Jednotlivé typy žalob

Základem soukromoprávní ochrany před hlukem je občanský zákoník (zákon č. 40/1964 Sb.). Občanský zákoník obsahuje řadu nástrojů, které lze využít při ochraně zdraví a zdravých životních podmínek lidí před hlukem (stejně jako před dalšími zdroji znečištění, např. zápachem, prachem, kouřem, zastíněním atd.)

Soukromoprávní prostředky ochrany před hlukem můžeme rozdělit na **prostředky preventivního charakteru a prostředky následného řešení** protiprávního jednání nebo protiprávního stavu. Prostředky preventivního charakteru se použijí tam, kde k překračování hlukových limitů ještě nedochází, ale je pravděpodobné, že k němu může dojít (např. při výstavbě továrny nebo dálnice). Prostředky následného řešení využijeme tam, kde k obtěžování hlukem již dochází (např. z provozu kamenolomu nebo z provozu na komunikaci).

Mezi prostředky preventivního charakteru můžeme počítat :

1. obecnou povinnost počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, na majetku, na přírodě a na životním prostředí (§ 415 O.Z.)
2. prevenční žalobu v případech vážného ohrožení práva na zdraví, na majetku, na přírodě a na životním prostředí (§ 417 odst. 2 O.Z.)

Mezi prostředky následného řešení protiprávního jednání nebo protiprávního stavu můžeme počítat:

1. žalobu na ochranu osobnosti (§ 11 a násl. O.Z.)
2. žalobu sousedskou (§ 127 odst. 1 O.Z.)
3. žalobu na náhradu škody (§ 420a O.Z.)

Výklad jednotlivých typů žalob bude řazen podle toho, jak široce se nám jeví prakticky použitelné pro ochranu před hlukovou zátěží. V současné době se objevuje celá řada „úspěšných rozsudků“ v případech obtěžování vlastníků domů nebo bytů ze strany hlučných sousedů, ale i ze strany provozovatelů dětských hřišť či zimních stadionů.

4.2.1. Sousedská žaloba

Tzv. sousedská žaloba je zjevně nejprůběhavějším typem žaloby, který lze k ochraně před hlukem využít. Základem pro tuto žalobu je ustanovení § 127 občanského zákoníku. Podle něj **vlastník věci nesmí hlukem „nad míru přiměřenou poměrům“ obtěžovat „sousedy“ nebo vážně ohrožovat výkon jejich práv.**

Žalobcem může být každý člověk, **kteří je obtěžován nadměrným hlukem.** Možnost podat žalobu není omezena pouze na vlastníky, ale ani na nájemce pozemku nebo domu, který je hluku vystaven. Nicméně, nejčastějším hlukovým žalobcem bude právě vlastník nebo nájemce pozemku nebo domu, kde se hluk projevuje. Žalobcem nemůže být firma, občanské sdružení nebo jiná právnická osoba, protože tyto subjekty z povahy věci nemohou být hlukem obtěžovány. Jedinou výjimkou je **obec**. Ta může podat sousedskou žalobu za předpokladu, že jsou nadměrnému hluku vystaveny prostory v jejím vlastnictví, které používají občané této obce (např. chodník, dětské hřiště, obecní budovy atd.)

Žalovaným může být každý, kdo při užívání předmětu svého vlastnictví (své věci) obtěžuje hlukem své okolí. Žalovaným tedy může být např. vlastník piana nebo houslí, který každé ráno trápí své sousedy. Žalovaným ale rovněž může být majitel továrny či dílny, která je zdrojem hluku. A dokonce též vlastník silnice (stát prostřednictvím Ředitelství silnic a dálnic, kraj nebo obec dle typu silnice), zahradní restaurace nebo dětského hřiště (obec či soukromý vlastník), přestože sami hluk nezpůsobují. Okruh osob, které mohou být tímto typem žaloby hnány k odpovědnosti za své chování, a dokonce za chování někoho jiného, které oni sami určitým způsobem umožňují (zmíněný provoz silnice, zahradní restaurace nebo hřiště) je tedy poměrně široký.

Pro úspěšnost žaloby musí **hluk** dosahovat určité **intenzity**. Ne každé obtěžování hlukem je automaticky nezákonné a lze se proti němu úspěšně bránit žalobou. Určitá míra hlučnosti prostředí je daň za civilizaci.

§ 127 zakotvuje dvě skutkové podstaty:

1. obtěžování nad míru přiměřenou poměrům
2. vážné ohrožení výkonu práv vlastníka

Obtěžování hlukem musí být „nepřiměřené poměrům“ (neboli hluk musí dosahovat hladiny, která je „nad mírou přiměřenou poměrům“). To je značně složitá a nejasná definice. Soud musí pečlivě posuzovat okolnosti každého konkrétního případu. Při hledání otázky, zda v určitém případě míra přiměřená poměrům byla či nebyla překročena, musí soud vycházet z objektivních hledisek a vzít v úvahu další specifické okolnosti. Pro úspěch žaloby nepostačí subjektivní pocit žalobce, že obtěžování je nepřiměřené.

Soud musí vycházet z obvyklých společenských názorů a z míry hlučnosti (míra tolerance), která je v tom kterém místě obvyklá. Kupříkladu v turistických letoviscích bude „normální“ míra hlučnosti vyšší než v první zóně národního parku. Naopak, přiměřená míra obtěžování ranním kokrháním, štěkotem nebo bučením bude vyšší na vesnici než v městské obytné zóně.

Soud musí při posuzování míry přiměřenosti poměrům přihlídnout ke konkrétním okolnostem případu, např.:

1. jak dlouho hluk trvá (hluk z dopravy pod okny je prakticky nepřetržitý, zatímco sousedův synek cvičí na housle jen dvě hodiny týdně),
2. jaké je jeho frekvenční složení (vysoké impulzní tóny obtěžují více než hluk s neměnnou frekvencí)
3. v kterou denní dobu (zda ve středu dopoledne nebo v neděli nad ránem je značný rozdíl) a
4. zda jde o hluk pro dané místo obvyklý, resp. zda tento nebo podobný zdroj hluku se v místě nacházel již dříve (provoz pily v sousedství je již od nepaměti).

Zcela mimo pochybnost je však to, že pokud hluk překračuje hygienické limity, jedná se vždy rovněž o hluk, který je nepřiměřený poměrům. Hygienické limity hluku, stanovené nařízením vlády č. 148/2006 Sb. (více viz. kapitola 2), jsou orgány veřejného zdraví nastaveny jako mezní hodnoty, kdy lidské zdraví ještě není poškozováno.² Stav, kdy dochází nebo může docházet k poškozování zdraví, nelze v žádném případě považovat za přiměřený poměrům. Dalším argumentem je to, že jedním ze základních atributů právních předpisů je jejich obecná závaznost a s tím spojený předpoklad, že mají být v praxi dodržovány a plněny. Pokud nejsou ze strany žalovaného v praxi dodržovány ani právní předpisy, nelze to rozhodně považovat za jakkoli přiměřené, nemá-li tím pádem dojít k destrukci společenského smyslu a účelu práva.

Naopak i v případech, kdy hygienické limity hluku překračovány nejsou, může jít podle okolností o hluk, který je nepřiměřený poměrům. Podle konkrétních okolností může být v určitých případech *přípustná* míra obtěžování ještě nižší než stanoví limity stanovené zákonem o ochraně veřejného zdraví.

Překračování hygienických limitů hluku ve většině případů nebude znamenat pouze obtěžování nad míru přiměřenou poměrům, ale rovněž **vážné ohrožení výkonu práv vlastníka**. Nadměrným hlukem je ohrožováno:

1. právo vlastnické, konkrétně právo na užívání vlastnictví k účelům bydlení, odpočinku, rekreace atd.; nadměrným hlukem rovněž klesá tržní cena nemovitosti, což je závažný zásah do vlastnického práva,
2. právo na ochranu bydlení a životních podmínek,

² Tomu odpovídá i definice hluku uvedená v § 30 odst. 2 zákona o ochraně veřejného zdraví, kde je explicitně řečeno, že hlukem je „zvuk, který může být škodlivý pro zdraví a jehož hygienický limit stanoví prováděcí právní předpis.“

3. právo na ochranu osobnosti včetně práva na ochranu zdraví
4. právo na příznivé životní prostředí

Při vážném ohrožení výkonu práv se soud nezabývá otázkou *přiměřenosti poměrům*. Vážné ohrožení práv je nezákonné ve všech případech a soud takové jednání bez bližšího zkoumání místních okolností případu a hledání míry přiměřenosti zakáže.

Pokud soud žalobě vyhoví, přikáže rozsudkem žalovanému, **aby se nezákonného jednání zdržel**. Vysloví tedy zákaz obtěžování, které je nepřiměřené poměrům nebo zákaz jednání, které vážně ohrožuje žalobcova práva. Jakým způsobem žalovaný zdroj hluku omezí, zůstává na něm. Soud mu nemůže rozsudkem přikázat konkrétní opatření. Není proto v žalobě možné požadovat, aby žalovaný zboural svou hlučnou továrnu, zařídil své hlučné kohouty apod. Opatření přijatá žalovaným nicméně musí být efektivní a vést ke splnění výroku rozsudku, jinak mu hrozí exekuční řízení.

Žalovaný se musí do data uvedeného v rozsudku zdržet obtěžování žalobce. Žalobní návrh (tzv. žalobní petič) je třeba formulovat tak, že žalovaný je povinen zdržet se obtěžování žalobce hlukem z (v žalobě uvedeného) pozemku žalovaného (případně i z jiné věci patřící žalovanému), pronikajícím na (v žalobě uvedené) nemovitost žalobce. Žalobce by měl rovněž zvážit, zda trvat na obvyklé lhůtě ke splnění rozsudku (3 dny), nebo z důvodu složitosti přijetí možných nápravných opatření (protihlukové stěny, výměna povrchu vozovky, omezení provozu atd.) navrhnout žalovanému lhůtu přiměřeně delší.

Pokud žalovaný nesplní rozsudek soudu, je možné proti němu podat návrh na exekuci. **Exekuce** se bude provádět prostřednictvím ukládání pokut (do 100 000 Kč, i opakovaně), případně obestavením účtů žalovaného.

4.2.2. Žaloba na ochranu osobnosti

Žaloba na ochranu osobnosti je dalším typem žaloby, který lze využít pro účely právní ochrany při obtěžování nadměrným hlukem. **Osobnost každého člověka** je chráněna celou řadou právních předpisů, včetně předpisů mezinárodní a předpisů ústavní síly.

Občanský zákoník zakotvuje ochranu osobnosti v ustanovení § 11. Podle něj **má každá fyzická osoba právo na ochranu své osobnosti, zejména života a zdraví, občanské cti a lidské důstojnosti, jakož i soukromí, svého jména a projevu osobní povahy**. Výčet osobnostních práv v § 11 není uzavřený, ale neustále se vyvíjí.³

Nadměrným hlukem je zasahováno do práva na ochranu zdraví, práva na ochranu soukromí a práva na ochranu příznivého životního prostředí, které jsou dílčími složkami práva na ochranu osobnosti.

Z povahy věci právo na ochranu osobnosti přísluší lidem (fyzickým osobám) bez rozdílu. Žalobcem nemůže být firma, občanské sdružení nebo jiná právnická osoba, protože tyto subjekty žádná osobnostní práva nemají (požívají však ochrany názvu a dobré pověsti; viz § 19b občanského zákoníku).

V rámci dokazování musí žalobce prokázat:

1. že došlo k zásahu do práva na ochranu osobnosti,
2. že je tento zásah neoprávněný a
3. že žalovaný je tím, kdo to způsobil.

K odpovědnosti za zásah do práva na ochranu osobnosti postačí, že jde o zásah, který je způsobilý osobnost pouze ohrožit, nikoliv nutně poškodit. **Pro úspěch žaloby tedy není nutné, aby již došlo k poškození zdraví osoby, která je nadměrnému hluku vystavena. K výhře nad hlučným sousedem postačí, pokud hluk je takové intenzity, že v jeho důsledku hrozí poškození zdraví, ale k samotnému poškození ještě nedošlo.**

Zásahem není pouze aktivní jednání nějaké osoby. Za zásah je považována i nečinnost odpovědného subjektu (např. nečinnost provozovatele komunikace, který odmítá přijmout protihluková opatření).

³ Dnes je bezpochyby nutné do výčtu osobnostních práv zařadit i právo na příznivé životní prostředí, které má např. V praxi Evropského soudu pro lidská práva velmi blízko k právu na ochranu soukromí.

Zásah do práva na ochranu osobnosti musí být **neoprávněný**, tedy v rozporu s objektivním právem. V případě hluku bude zásah neoprávněný vždy, pokud bude hluk překračovat hygienické limity. Zásah bude podle mého názoru neoprávněný i v případě, kdy hluk překračuje hygienické limity hluku, ale „viník“ má udělenou výjimku k provozu nadlimitního zdroje hluku. V takovém případě sice není porušován zákon o ochraně veřejného zdraví (který udělování výjimek umožňuje – viz. kapitola 2), ale jsou porušována dvě ustanovení občanského zákoníku:

1. § 127 odst. 1 (právo nebýt nad míru přiměřenou poměrům obtěžován hlukem) a
2. § 415 (povinnost počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, na majetku, na přírodě a životním prostředí).

Žalovaným bude ten, kdo při užívání předmětu svého vlastnictví (své věci) obtěžuje hlukem své okolí. Na rozdíl od žalobce může být žalovaným i firma, obec, nevládní organizace či stát. **K odpovědnosti** za zásah do práva na ochranu osobnosti **není třeba zavinění**. Soud proto nezkoumá, zda hlučná osoba jedná nebo jednala úmyslně nebo z nedbalosti. Dokonce o svém „hlučení“ nemusí ani vědět.

Žaloba na ochranu osobnosti může mít formy:

1. žaloby na upuštění od konkrétních neoprávněných zásahů (tzv. zdržovací žaloba)
2. žaloby na odstranění trvajících následků neoprávněného zásahu (tzv. odstraňovací, restituční žaloba) a
3. žaloby na přiměřené zadostiučinění (tzv. satisfakční žaloba).

Pro účely žaloby na ochranu osobnosti proti zásahům spočívajícím v nadměrném hluku přichází zásadně do úvahy žaloba zdržovací, případně v kombinaci s žalobou satisfakční.

Žalobu zdržovací lze uplatnit tam, kde neoprávněný zásah trvá či pokračuje. Nelze ji tedy použít tam, kde hluk se již utišil a nehrozí bezprostřední nebezpečí jeho opakování (např. jednorázový heavy metalový koncert).

Žalobní nárok (petit) musí přesně označit:

1. které dílčí právo na ochranu osobnosti bylo zasaženo (právo na ochranu zdraví, soukromého a rodinného života a právo na příznivé životní prostředí),
2. v čem konkrétně daný neoprávněný zásah spočívá (např. z provozování silniční komunikace I/1) a
3. jakých zásahů se má žalovaný zdržet (zdržet se nadměrného hluku z provozu na dané komunikaci).

Přiměřené zadostiučinění může mít nepeněžitý (morální) nebo peněžitý charakter. Peněžitě zadostiučinění soud (k návrhu žalovaného při podání žaloby) přiznává pouze v případě, že by se nepeněžitě zadostiučinění nejevilo postačujícím. Peněžitě zadostiučinění dle mého názoru v případě nadměrného hluku připadá v úvahu tam, kde poškozená osoba investovala (marně) značné finanční prostředky do odhlučnění, ale i tam, kde v důsledku hluku podstatným způsobem klesla tržní cena žalobcova domu či pozemku.

4.2.3. Žaloba na náhradu škody

Odpovědnost za škodu zakotvuje poměrně obsáhle občanský zákoník v paragrafech 420 až 450. Zjednodušeně lze princip náhrady škody charakterizovat tak, že **každý, kdo způsobí jinému škodu, má povinnost ji nahradit**. Občanský zákoník upravuje obecnou odpovědnost za škodu (§ 420) a celou řadu zvláštních typů odpovědnosti (např. škodu způsobenou provozní činností - § 420a, škodu způsobenou provozem dopravního prostředku - § 427 atd.).

Klíčovým je zde pojem **škoda**. Škoda je pro účely odpovědnosti charakterizována jako materiální újma, vyjádřitelná v penězích. Může se kromě skutečné škody jednat i škodu v podobě ušlého zisku (o co se žalobci očekává zisk v důsledku škodlivého jednání žalovaného nezvýšil). Za škodu je považována i škoda na zdraví, která je (trochu cynicky prostřednictvím ministerských tabulek) rovněž vyjádřitelná v penězích. V případě nadměrného hluku může být za škodu považováno:

1. náklady na provedená protihluková opatření (výměna oken, protihluková izolace fasády, protihluková stěna atd.),

2. snížení tržní hodnoty domu nebo pozemku, který je hluku vystaven,
3. škoda na zdraví vzniklá v důsledku nadměrného hluku.

V případě nadměrného hluku půjde ve většině případů o tzv. **škodu způsobenou provozní činností** (§ 420a občanského zákoníku). Provozní činností je zpravidla každý druh podnikání (provoz restaurace, autolakovny, kamenolomu atd.). V takovém případě není třeba prokazovat zavinění (úmysl nebo nedbalost) hlučné osoby. Soud se vůbec nezabývá otázkou, zda dotyčný hlučet chtěl nebo nechtěl a věděl nebo nevěděl o tom, že hlučí. Dotyčný ani nemusí porušit žádný předpis, aby byl odpovědný za škodu, kterou způsobil. Na rozdíl od obecné odpovědnosti za škodu (§ 420 občanského zákoníku) se zde jedná o tzv. odpovědnost objektivní.

Žalobce, aby byl úspěšný, musí u soudu prokázat:

1. že je (nebo byl – pozor na promlčecí dobu) obtěžován nadměrným hlukem (*provozní činnost*)
2. že mu vznikla škoda (na majetku, na zdraví), kterou je schopen alespoň přibližně vyčíslit (*škoda*) a
3. že škoda vznikla v souvislosti s daným hlukem (*příčinná souvislost*).

V případě úspěchu soud uloží žalovanému povinnost škodu uhradit. Žalobce by se při podání žaloby měl pokusit škodu vyčíslit a v petitu žaloby tuto částku uvést. Soud pak (jsa vázán návrhem žalobce) nemůže žalobci přiznat náhradu vyšší, než on sám požaduje. Může ji však přiměřeně snížit. Žalobce uhradí škodu v penězích. Pokud je to možné a účelné a žalobce o to požádá, nahradí se škoda uvedením do původního stavu.

4.2.4. Prevenční žaloba

Jak již samotný název napovídá, tento typ žaloby je oproti předešlým odlišný v tom, že neposkytuje ochranu proti existujícímu hluku. Prevenční žalobu je třeba použít tam, kde k nadměrné hlučnosti ještě nedochází, ale je zřejmé a všechny okolnosti tomu nasvědčují, že tomu tak bude. Například při stavbě nové diskotéky, kamenolomu či silnice je z metodického výpočtu očekávané hlukové zátěže zřejmé, že budou překračovány hygienické limity a neexistují rozumná opatření, která by dodržení limitů zajistila (nebo se s nimi nepočítá).

Podání prevenční žaloby zjevně přichází do úvahy po vyčerpání právních možností v rámci územního a stavebního řízení (či jiných povolujících rozhodnutí) v případě, že správní orgány tyto námítky odmítly akceptovat. Pokud je žaloba podána v průběhu územního či stavebního řízení, hrozí že soud odkáže žalobce na stavební úřad.

Prevenční žaloba souvisí s obecnou povinností, stanovenou v § 415 občanského zákoníku. Podle tohoto ustanovení je každý povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, na majetku, na přírodě a životním prostředí. Chovat se v rozporu s touto povinností znamená chovat se protiprávně.

Komu škoda hrozí, je sám povinen zakročit k jejímu odvrácení, a to způsobem přiměřeným okolnostem ohrožení (§ 417 odst. 1 občanského zákoníku). V případě nepřiměřeného hluku může postižený např. oznámit věc Policii nebo obecnímu úřadu, případně zavřít okno či pokusit se vysvětlit hlučné osobě nezákonnost jejího počínání.

Tzv. prevenční žalobu je možno podat pouze v případě **vážného ohrožení** (zdraví, majetku, životního prostředí). Není nutné, aby hrozilo nebezpečí bezprostředního vzniku škody. Postačí, pokud v důsledku vážného ohrožení může vzniknout škoda v budoucnosti. Žalobou je možno se domáhat toho, aby soud uložil provést vhodné a přiměřené opatření k odvrácení hrozící škody. Soud může rozsudkem uložit povinnost, aby se žalovaný zdržel určitého jednání nebo určité činnosti (zastavil nebo nezačal provoz hlučné továrny), anebo naopak uložit povinnost, aby přijal určitá opatření ke snížení hlukové zátěže.

Prevenční žalobu je vhodné doplnit návrhem na vydání předběžného opatření (§ 76 občanského zákoníku), pokud jsou splněny podmínky pro jeho vydání. V případě hrozící vážné škody je takový postup nanejvýš žádoucí s ohledem na obvyklou délku soudního procesu.

Prevenční žalobu není možné použít v případě již existujícího obtěžování hlukem. Úspěšně ji lze podat jen tehdy, pokud obtěžování hlukem teprve hrozí. Takové tvrzení je samozřejmě nutné u soudu obhájit, zejména metodickým výpočtem hlukového zatížení v případě spuštění zdroje hluku. Pokud je člověk hlukem již obtěžován, je nutné využít některou z dříve zmíněných typů žalob. Nejčastěji půjde o žalobu sousedskou.

4.3. Podrobnosti soudního řízení

Jak již mnohokrát zmíněno, o soukromoprávních žalobách rozhodují **soudy**. Soudní řízení je vždy dvoustupňové. O žalobě v prvním stupni rozhodují okresní soudy (obvodní soudy v Praze a jiných městech), o odvolání proti jejich rozsudkům rozhodují soudy krajské. Jedinou výjimkou jsou žaloby na ochranu osobnosti, kde v prvním stupni rozhodují soudy krajské a o odvolání rozhodují soudy vrchní. Za podmínek stanovených v § 237 občanského soudního řádu je možné proti rozhodnutí odvolacího soudu podat ještě dovolání k Nejvyššímu soudu. Místní příslušnost soudu se určuje zpravidla podle bydliště či sídla žalovaného (§ 84 a násl. občanského soudního řádu).

Pro sepsání žaloby a jednání před soudem je nanejvýš vhodné nechat se **zastoupit advokátem**. Ideální je obrátit se na takového advokáta, který má s podobným typem žalob určitě zkušenosti. Advokát s Vámi uzavře smlouvu o zastoupení, kde bude vyčíslena jeho odměna za zastupování. Výši odměny je možno nastavit buď bez ohledu na výsledek sporu, anebo stanovit určitou základní a navíc „motivační“ část odměny v případě úspěchu ve věci.

Hájit svá práva u soukromoprávních soudů nemusí být v případě neúspěchu ve věci levná záležitost. Nelze zastírat, že to může být poměrně riskantní podnik. Obvykle se **náklady soudního řízení** pohybují v částkách kolem deseti tisíc Kč na jeden stupeň. Náklady soudního řízení hradí ta strana sporu, která ve věci prohrála. Za „vítězství“ se bere vždy úplné vyhovění žalobě. V řadě případů může soud žalobě vyhovět pouze částečně (např. přízná náhradu škody, ale ne v požadované výši; nebo vysloví zásah do práva na ochranu osobnosti, ale nepřízná finanční zadostiučinění). V takových případech se náklady soudního řízení dělí mezi obě strany sporu poměrně podle úspěchu ve věci, měřeného dle „objemu“ žalobního návrhu. (např. 70 ku 30 procentům částky).

Náklady v soudním řízení jsou:

1. soudní poplatek (4 % z vymáhané částky, v ostatních případech zpravidla 1000 Kč)
2. hotové výdaje (poštovné, jízdné, stravné, nocležné atd. účastníků a jejich zástupců)
3. náklady důkazů (svědečné, znalečné)
4. náklady na znalecké posudky
5. odměna advokáta (odměna se stanoví paušálně dle vyhlášky MS č. 484/2000 Sb.).

Soud může v určitých případech výjimečně odměnu vítězné straně snížit, případně ji vůbec nepřiznat. § 150 občanského soudního řádu to umožňuje, pokud v případě nastanou „důvody hodné zvláštního zřetele“. Záleží na soudu, jak tento pojem vyloží a kdy ho uplatní.

Žalobce musí v průběhu soudního řízení prokázat to, co tvrdí. Musí přesvědčit soud, že jeho žalobní návrh je oprávněný. Žalovanému v podstatě postačí se bránit tvrzením, že žalobce neprokázal dostatečně, že právě on je za porušení žalobcových práv zodpovědný anebo že žalobce neprokázal, že k zásahu do jeho práv vůbec došlo (hluk je přiměřený poměrům, škoda na zdraví nevznikla atd.). K prokázání svých tvrzení může žalobce použít v podstatě jakékoliv **důkazy**. Za důkaz může sloužit cokoliv, čím lze zjistit stav věci a prokázat svá tvrzení.

Obvyklými důkazy v soudním řízení jsou:

1. znalecké posudky
2. svědecké výpovědi
3. vyjádření a listiny správních orgánů
4. ohledání či „vyslechnutí“ místa a
5. výslech žalobce a žalovaného.

V případě nadměrného hluku bude zcela zásadním důkazem **znalecký, tzv. akustický posudek**. Měření hluku by si měl žalobce nechat zpracovat od autorizované společnosti ještě před podáním žaloby. O měření je možné rovněž požádat krajskou hygienickou stanici jako orgán příslušný k ochraně zdraví před hlukem. Je rovněž možné, že v dané lokalitě už nějaké měření probíhalo. K tomu je vhodné kontaktovat KHS. Měření by mělo být 24 – hodinové, ve vnějším i vnitřním chráněném prostoru (viz. kapitola 2). Společně s měřením hluku lze v odůvodněných případech měřit i vibrace, zda nepřekračují povolené limity. Náklady na plnohodnotné autorizované měření hluku se pohybují

kolem 25 tisíc Kč. V případě úspěchu ve věci tyto náklady zaplatí žalovaný.

Při obtěžování hlukem jsou rovněž významné **výpovědi svědků**. Přátelé, známí či příbuzní žalobce by měli u soudu vylicít, jakým způsobem hluk v domě žalobce znemožňuje normální mezilidskou komunikaci, obtěžuje při spánku atd.

Žalobce může rovněž jako důkaz použít stanovisko či vyjádření krajské hygienické stanice, pokud takové bylo vydáno. Případně před podáním žaloby o takové stanovisko požádat.

Soudní judikatura za důkaz nepřiměřeného obtěžování nebo vážného ohrožení práv žalobce považuje **snížení tržní hodnoty nemovitosti**, na kterou je takto působeno. Jako důkazní prostředek zde může sloužit znalecký posudek z oboru oceňování nemovitostí, případně též vyjádření realitních kanceláří.

Pod pojmem „X decibelů“ si poměrně často nelze představit vůbec nic. O tom, jak moc je člověk obtěžován hlukem, by si měl soudce učinit obrázek „na vlastní uši“. Je proto vhodné navrhnout jako důkaz návštěvu bytu, který je hluku vystaven, případně pak přinést do soudní síně nahrávku s příslušným počtem decibelů.

5. Strategické hlukové mapy a akční plány

Strategické hlukové mapy a akční plány snižování hlukové zátěže představují další nástroj řešení problémů s hlukem. Do právního řádu ČR se dostaly díky povinnosti převzít úpravu směrnice Evropských společenství 2002/49/ES o hodnocení a řízení hluku ve vnějším prostředí.

Od ostatních nástrojů ochrany před hlukem, popsaných v předchozích kapitolách se liší zejména ve dvou ohledech:

- mají výrazně preventivní charakter. Vymáhání dodržování maximálních hygienických limitů nastupuje zpravidla ex post, tedy v případě, že už je nějaký zdroj nadlimitního hluku v provozu. Hlukové mapy a akční plány se zpracovávají pro vybraná území dopředu, bez ohledu na konkrétní případy překračování hlukových limitů. Lze v nich například stanovit území, kam nesmí být umístovány nové zdroje hluku. Pak jsou podkladem i pro zpracováváné územní plány,
- problematiku hluku řeší ve vybraných územích komplexně, nikoliv jen pro jednotlivé zdroje hluku (jak je tomu např. v řízení o povolení výjimky dle § 31 odst. 1 zák. č. 258/2000 Sb.).

Zjednodušeně řečeno si lze hlukové mapy představit jako mapy městských aglomerací, okolí komunikací, železnic a letišť, v nichž je označeno území, zatížené hlukem. Součástí map je i výpočet počtu hlukem zatížených nemovitostí a obyvatel.

Akční plán je pak soubor opatření, vycházející z hlukových map, který má za cíl snížit zatížení daného území hlukem. Jde o opatření stavebního charakteru (přeložky silnic, obchvaty), klasická protihluková opatření (protihlukové stěny, výměna oken, izolační zeleň), i opatření organizačního charakteru (podmínky pro zpracování územních plánů, organizační opatření v dopravě atd.).

Důležitou zásadou pořizování strategických hlukových map a akčních plánů, je zapojení veřejnosti. To je další významný rozdíl od ostatních nástrojů ochrany před hlukem, kdy je téměř stoprocentně vyloučené, aby se veřejnost zapojila do řešení problémů s hlukem v okolí svého bydliště.

5.1. Strategické hlukové mapování

Jak již bylo řečeno, lze si strategickou hlukovou mapu představit jako mapu, v níž jsou vyznačena místa zatížená hlukem, bez ohledu na jeho zdroj (doprava, průmyslové podniky atd.). Vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 523/2006 Sb., která upravuje podrobnosti hlukového mapování zároveň stanoví, že musí být v mapách hluková situace zdokumentována v pásmech (izofonách) po 5 dB, a to od úrovně hluku 45 dB do 75 dB.

Tento právní předpis zároveň stanoví tzv. mezní hodnoty hluku tedy jakousi obdobu maximálních hygienických limitů, jejichž překročení však není spojeno se sankcemi podle zák. č. 258/2000 Sb. Mezní hodnota je v tomto případě definována jako hodnota hluku, při níž dochází ke škodlivému zatížení životního prostředí. Z praktického hlediska je důležitá pro stanovení priorit při odstraňování hlukové zátěže.

Mezní hodnoty hluku jsou vyhláškou stanoveny takto:

	Celodenní obtěžování hlukem (L _{dvn})	Rušení spánku (L _n)
Pro silniční dopravu	70 dB	60 dB
Pro železniční dopravu	70 dB	65 dB
Pro leteckou dopravu	60 dB	50 dB
Pro integrovaná zařízení	50 dB	40 dB

Součástí strategických hlukových map je vedle samotného mapového podkladu i textová část. Z ní vyplývají zejména tyto údaje:

- odhadovaný počet osob vystavený shora uvedeným hodnotám hluku v oblasti, pro kterou se mapa zpracovává,
- odhadovaný počet staveb pro bydlení, škol, školských poradenských zařízení, školských zařízení pro zájmové a další vzdělávání, školských výchovných a ubytovacích zařízení, zařízení školního stravování, diagnostických ústavů, dětských domovů, dětských domovů se školou, výchovných ústavů a středisek výchovné péče a nemocnic vystavených definovaným hodnotám hlukového ukazatele v oblasti, pro kterou se zpracovává strategická hluková mapa,
- výčet a obsah programů protihlukové ochrany, které byly realizovány v minulosti, či se realizují.

Velmi podstatnou okolností zpracovávání strategických hlukových map je skutečnost, že právní předpisy velmi přesně definují oblasti, pro které se zpracovávají. Zákon vychází z předpokladu, že jsou určité části území, kde lze předpokládat vyšší hlukovou zátěž, než jinde. Právě pro tato území se pak mapy zpracovávají.

Z tohoto hlediska existují dva základní typy strategických hlukových map:

- a) strategické hlukové mapy městských aglomerací
- b) strategické hlukové mapy pro okolí hlavních pozemních komunikací, železničních tratí a letišť

ad a) právní předpisy znají dva typy aglomerací. Na prvním místě jsou to aglomerace s více než 250 tisíci trvale žijícími obyvateli. Takových v České republice moc není. Jejich seznam, včetně přesného výčtu všech katastrálních území, které pokrývají, je stanoven vyhláškou Ministerstva zdravotnictví č. 561/2006 Sb. Jedná se o aglomeraci Praha, Ostrava a Brno. Přesný výčet území měst a obcí, které jednotlivé aglomerace zahrnují je uveden v příloze č. 2 této publikace.

Dále se jedná o aglomerace nad 100 tisíc trvale žijících obyvatel, jejichž seznam je rovněž stanoven ve shora uvedené vyhlášce. Jedná se o souměstí Ústí nad Labem/Teplice, aglomeraci Plzeň, Liberec a Olomouc. Seznam obcí a města, která jsou v uvedených aglomeracích zahrnuta, je uveden v příloze č. 3 této publikace.

Účelem tohoto rozdělení je časová posloupnost zpracování map. **Strategické hlukové mapy pro aglomerace nad 250 tisíc obyvatel měly být zpracovány do 30 června 2007, kdežto aglomerace nad 100 tisíc obyvatel by měly být zpracovány do 30. června 2012.**

ad b) podobně, jako je tomu u hlavních aglomerací, dělí právní předpisy hlavní silniční komunikace, železniční tratě a letiště do dvou kategorií. V první skupině jsou **silniční komunikace, po kterých projede více než 6 mil vozidel za rok, železniční tratě, po kterých projede více než 60 tisíc vlaků za rok a hlavní letiště, jimiž se rozumí civilní letiště, která mají více než 50 tisíc vzletů a přistání za rok.** Pro ně měly být strategické hlukové mapy zpracovány k **30. červnu 2007.**

Do druhé kategorie pak spadají **silniční komunikace, po kterých projede více než 3 mil. vozidel za rok, železniční tratě, po kterých projede více než 30 tisíc vlaků za rok a civilní letiště, která mají více než 50 tisíc vzletů a přistání za rok,** s výjimkou vzletů a přistání lehkých letadel pro cvičné účely. Strategické hlukové mapy pro okolí těchto dopravních staveb mají být zpracovány **do 30. června 2012.**

Všechny typy strategických hlukových map zpracovává Ministerstvo zdravotnictví.

Nelze si představovat, že by se strategické hlukové mapy v tomto rozsahu vytvářely na základě faktického měření hluku. Podle předepsané metodiky se hlukové mapy připravují počítačovým modelováním, mezi jehož základní vstupy patří intenzity dopravy umístění průmyslových závodů atd.

Důležitou zásadou, kterou uvádí i Směrnice 2002/49/ES, je informování veřejnosti o výsledcích hlukového mapování. Vyhláška č. 523/2006 Sb., stanoví povinnost Ministerstva zdravotnictví zveřejňovat strategické hlukové mapy v následující podobě:

- grafické výstupy
 - mapy znázorňující překročení mezních hodnot hluku,
 - diferenční mapy, na kterých se stávající situace porovnává s možnými scénáři budoucího vývoje
- Tyto strategické hlukové mapy se zveřejňují buď **v listinné podobě v sídle Ministerstva zdravotnictví**, nebo **v elektronické podobě na internetové adrese ministerstva**

V době přípravy této publikace, tedy v srpnu 2007 byly na internetových stránkách ministerstva, na adrese <http://www.mzcr.cz/index.php?kategorie=825> zveřejněny pouze strategické hlukové mapy okolí hlavních železničních komunikací, ačkoliv, jak bylo uvedeno výše měly být k 30. červnu 2007 zpracovány a zveřejněny strategické hlukové mapy okolí hlavních silničních komunikací, letišť a hlavních aglomerací.

5.2. Akční plány

Na strategické hlukové mapy navazují akční plány, obsahují opatření ke snižování hlukové zátěže. Prioritně by měly obsahovat nástroje na řešení situace v oblastech, kde hlukové mapy zjistily překročení mezních hodnot hluku.

Specifikem akčních plánů je vymezení tzv. **tichých oblastí**. Za ně se **v aglomeracích** považují oblasti, které nejsou vystaveny hluku, překračujícímu mezní limity. **Ve volné krajině** se pak tichými oblastmi rozumí území, která nejsou rušena hlukem z dopravy, průmyslu nebo rekreačních oblastí. Tyto tiché oblasti stanoví **Ministerstvo životního prostředí zvláštní vyhláškou**, na rozdíl od tichých oblastí v aglomeracích, jejichž vymezení spadá do působnosti subjektu, který pořizuje akční plán jako takový.

Vedle vymezení tichých oblastí musí akční plány obsahovat tyto náležitosti:

- souhrn výsledků hlukového mapování, vč. překročení mezních ukazatelů,
- vymezení problémů, které je třeba z hlediska protihlukové ochrany řešit,
- schválená a prováděná a plánovaná protihluková opatření,
- všechny připravované projekty, které pořizovatelé akčních plánů chtějí v průběhu příštích pěti let přijmout,
- dlouhodobou strategii ochrany před hlukem
- ekonomické informace (zhodnocení efektivnosti nákladů a přínosů ochrany před hlukem,
- odhady snížení počtu osob vystavených hluku.

Povinnost pořádat akční plány si mezi sebe dělí dva úřady:

a) Ministerstvo dopravy

- dle zák. č. 222/2006 Sb., je Ministerstvo dopravy povinno pořádat do **18. července 2008** akční plány pro okolí silničních komunikací **ve vlastnictví státu**, po kterých projede více než 6 mil vozidel za rok, železničních tratí, po kterých projede více než 60 tisíc vlaků za rok a hlavní letiště, jimiž se rozumí civilní letiště, která mají více než 50 tisíc vzletů a přistání za rok,
- pořídí do **18. července 2013** akční plány pro okolí hlavních silničních komunikací **ve vlastnictví státu**, po kterých projede více než 3 mil. vozidel za rok, železničních tratí, po kterých projede více než 30 tisíc vlaků za rok a civilních letišť, která mají více než 50 tisíc vzletů a přistání za rok, s výjimkou vzletů a přistání lehkých letadel pro cvičné účely.

b) Krajské úřady

- pořídí do **18. července 2008** akční plány pro okolí pozemních komunikací **ve vlastnictví kraje**, po

- kterých projede více než 6 mil vozidel za rok a pro **aglomerace** s více než 250 tisíci obyvateli,
– do **18. července 2013** akční plány pro okolí pozemních komunikací **ve vlastnictví kraje**, po kterých projede více než 3 mil vozidel za rok a pro **aglomerace** s více než 100 tisíci obyvateli.

Do přípravy akčních plánů musí jejich pořizovatel zapojit veřejnost. Vyhláška č. 523/2006 Sb., k tomu v § 6 stanoví, že návrh akčního plánu musí být zpřístupněn v listinné podobě v sídle pořizovatele a v elektronické podobě na jeho internetových stránkách. Oznámení o této skutečnosti vyvěsí rovněž na své úřední desce. Způsob vyhodnocení došlých připomínek a stanovisek veřejnosti oznámí pořizovatel stejným způsobem, jako zveřejnění návrhu akčního plánu.

6. Použitá a doporučená literatura

- Liberko, M.: Hluk v prostředí. Problematika a řešení, MŽP, Praha, 2004
- kol. autorů: Hluk v životním prostředí, Dům techniky ČSVTS Praha, Praha, 1979
- kol. Autorů: Dopravní hluk ve městech. Sborník přednášek pro kurs Domu techniky ČSVTS Praha, Praha, 1984
- Vaňková, M. a kol.: Hluk, vibrace a ionizující záření v životním a pracovním prostředí, část 2, VUT v Brně, Brno, 1996
- Mišun, V.: Vibrace a hluk, VUT v Brně, Brno, 1998
- Černý, P., Doucha, P.: Jak chránit životní prostředí při územním plánování a povolování staveb, EPS, Brno, 1999
- Dohnal, V., Černý, P.: Stát, kraj, obec a občan při ochraně životního prostředí, 2 vydání, EPS, Brno, 2003
- kol. autorů: Právo životního prostředí, 3 díl, Masarykova univerzita, Brno, 1998
- Damohorský, M. a kol.: Právo životního prostředí, 1 vydání, C.H.Beck, Praha 2003
- Hendrych, D. a kol.: Správní právo – obecná část, 5. vydání, C.H.Beck, Praha 2003
- Ondruš, R. a kol.: Správní řád. Komentář, Praha, Linde, 2003
- Korbel, F. a kol.: Právo na informace. Zákon o svobodném přístupu k informacím. Zákon o právu na informace o životním prostředí. Komentář, 1 vydání, Praha, Linde, 2004
- Kužvart, P., Pazderka S.: Právo na informace o životním prostředí, 2 vydání, EPS, Brno, 2000

Příloha č. 1: VZORY:

Vzory žádosti o informaci:

1)

Krajská hygienická stanice kraje
Územní pracoviště.....

Věc: žádost o informace podle zákona 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

Podle zákona 106/1999 Sb., o o svobodném přístupu k informacím, Vás žádám o poskytnutí následujících informací:

Podle mých informací byly v souvislosti s posuzováním záměru umístění a výstavby nákupního střediska K. v areálu krajským hygienikem vypracovány nejméně dvě měření a/nebo modelové posouzení hlukové zátěže (současný stav, předpokládaný stav po realizaci stavby), součástí těchto materiálů byl nepochybně i závěr o situaci z hlediska naplnění zákonných limitů hlukové zátěže (včetně započtení tzv. „staré zátěže“ a dalších korekcí) za stávajícího stavu a stavu předpokládaného po realizaci záměru. Žádám Vás o poskytnutí těchto dokumentů v elektronické formě, pokud takto nejsou Vašemu úřadu k dispozici, pak prosím o poskytnutí formou kopií.

Žádám Vás dále o stručný seznam měření či jiných posouzení hlukové situace ve výše uvedené oblasti, které byly provedeny v posledních dvou letech (pokud je jejich velké množství spokojím se s těmi nejpodstatnějšími nebo nejčerstvějšími).

Pokud by měl objem tištěných materiálů výrazně přesáhnout 50 stran, prosím Vás o předběžnou informaci v elektronické formě o jejich obsahu, rozsahu a o ceně pořízení kopií. Podobně prosím i o sdělení jiných případných nákladů na poskytnutí informace pokud by měly přesáhnout 300 Kč.

Uvítám Vaši pomoc při výběru relevantních dokumentů tak, aby moje žádost zbytečně nezatěžovala Váš úřad, v případě jakýchkoliv nejasností nebo komplikací mě prosím kontaktujte na naší mailové adrese, uvítám Vaše doporučení.

Za poskytnutí informací vám děkuji,
s pozdravem

2)

Věc: žádost o informace podle zákona č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů

Vážený, dovoluji si Vás ve smyslu zákona č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů, požádat o následující informace týkající se **dopravy na silnici I/... v**

1. vyjadřoval se Váš úřad k územnímu řízení, stavebnímu řízení a kolaudaci předmětného úseku silnice?, pokud ano prosím o plné znění vyjádření Vašeho úřadu, prosím rovněž o určení řízení vedené stavebním úřadem co do data zahájení a ukončení;
2. bylo o dotčeném úseku komunikace u Vašeho úřadu vedeno řízení podle § 31 zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví ?, pokud ano prosím o kopii podnětu k zahájení řízení a rozhodnutí Vašeho úřadu;
3. bylo prováděno měření hluku a vibrací na dotčené části komunikace?, pokud ano prosím o data kdy byla tato měření prováděna (počínaje rokem 2002) a výsledky těchto měření – tj. konstatování překročení či dodržení limitů;
4. kopii protokolů měření hluku a vibrací prováděných v roce 2003 a 2004.

Za poskytnutí informací vám děkuji,
s pozdravem

Příloha č. 2: Seznam území měst a obcí pro aglomerace nad 250 tisíc obyvatel.

Aglomerace Praha:

hlavní město Praha, Bořanovice, Černošice, Čestlice, Dobřejovice, Dolní Břežany, Drahelčice, Horoměřice, Hostivice, Hovorčovice, Husinec, Chrást, Chýně, Jeneč, Jesenice, Jinočany, Jirny, Klecany, Kněžves, Květnice, Líbeznice, Měšice, Modletice, Nučice, Nupaky, Ořech, Průhonice, Psáry, Roztoky, Rudná, Říčany, Sibřina, Šestajovice, Tuchoměřice, Únětice, Úvaly, Vestec, Zbuzany, Zdíby, Zlatníky-Hodkovice.

Aglomerace Ostrava:

strava, Bohumín, Doubrava, Havířov, Karviná, Orlová, Petřvald, Rychvald.

Aglomerace Brno:

Brno, Adamov, Bílovice nad Svitavou, Česká, Kuřim, Lelekovice, Modřice, Ostopovice, Podolí, Popůvky, Rozdrojovice, Řícmanice, Šlapanice, Troubsko.

Příloha č. 3: Seznam území měst a obcí pro aglomerace nad 100 tisíc obyvatel.

Aglomerace Ústí nad Labem – Teplice:

Ústí nad Labem, Teplice, Bystřany, Dubí, Chabařovice, Chlumeč, Krupka, Novosedlice, Proboštov, Přestanov, Ryjice, Trmice, Újezdeček.

Aglomerace Plzeň:

Plzeň, Starý Plzenec, Třemošná, Vejprnice, Zruč-Senec.

Aglomerace Liberec:

Liberec, Desná, Chrastava, Jablonec nad Nisou, Lučany nad Nisou, Smržovka, Stráž nad Nisou, Tanvald.

Aglomerace Olomouc:

Olomouc, Bystrovany, Křelov-Břuchotín, Velká Bystřice, Velký Týnec.